

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Rizika v práci sociálních pracovníků OSPOD

Diplomová práce

Sociální práce

Sociální práce – specializace Sociální práce s rodinou

Autor: Mgr. Bc. Kristýna Michálková, DiS.
Vedoucí práce: Mgr. Nataša Matulayová, PhD.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 14.04.2024

Mgr. Bc. Kristýna Michálková, DiS.

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí práce, paní Mgr. Nataši Matulayové, PhD. za její obětavé a vstřícné vedení v průběhu psaní práce. Jsem vděčná za připomínky, trpělivost a zpětnou vazbu, kterou mi vždy ochotně poskytla. Poděkování také patří celé mé rodině, za podporu ve studiu.

Obsah

Seznam zkratk	5
Úvod	6
1 Rizika v práci sociálních pracovníků OSPOD	8
1.1 Koncept rizika ve zdravotním a profesním kontextu	9
1.2 Specifika rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD	10
1.3 Klasifikace rizik při práci na OSPOD a jejich dopady	12
1.3.1 Fyzická rizika	12
1.3.2 Psychosociální rizika	12
1.3.3 Pracovní rizika	13
1.4 Podpora a intervence pro zvládání rizika při práci na OSPOD	14
1.4.1 Podpůrné mechanismy pro sociální pracovníky	15
1.4.2 Profesní intervence a opatření pro zvládání rizik	16
1.5 Porozumění riziku v sociální práci v kontextu systémových teorií	17
2 Sociální práce v kontextu ochrany a podpory dětí a rodin	20
2.1 Sociální práce jako profese v kontextu	21
2.2 Organizační struktura a funkce OSPOD	23
2.3 Pracovní prostředí a pracovní podmínky sociálních pracovníků OSPOD	32
2.4 Právní rámec a etické zásady práce na OSPOD	33
3 Empirická část	39
3.1 Metodologická východiska výzkumného šetření	39
3.2 Cíl výzkumu	40
3.3 Výzkumná strategie a metoda sběru dat	40
3.4 Charakteristika výzkumného souboru	41
3.5 Realizace výzkumného šetření	41
3.6 Způsob zpracování získaných dat	42
3.7 Etika výzkumu	43
4 Prezentace výsledků	45
4.1 Riziko fyzické újmy	45
4.2 Riziko přetíženosti a administrativní zátěže	46
4.3 Kategorie riziko psychické zátěže	47
4.4 Riziko nevhodně vyhodnocené situace v rodině	48
5 Diskuse	50
Závěr	53
Bibliografie	55

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ORP	obec s rozšířenou působností
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
IPOD	individuální plán ochrany dítěte

Úvod

V současné době se povolání sociálních pracovníků stává stále náročnějším a komplexnějším, přinášejícím jedinečná rizika a výzvy. Zejména pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) se setkávají s mnoha specifickými a problematickými situacemi v oblasti ochrany a podpory dětí a jejich rodin. Tato práce je často spojena s rozmanitými riziky a nebezpečími, která mohou ovlivnit jak jejich fyzické a psychické zdraví, tak i jejich pracovní pohodu. Motivací k volbě tohoto tématu pro mě jako pro autorku byla vlastní angažovanost v této oblasti, jelikož sama v rámci svého pracovního zařazení působím jako sociální pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí, a zkoumaná oblast se tedy denně dotýká mé i mých kolegyně. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla tuto problematiku zkoumat podrobněji a zvolit si ji za meritum své diplomové práce.

Cílem práce je porozumět tomu, jak sociální pracovnice na konkrétním orgánu sociálně-právní ochrany dětí chápou pojem riziko ve svém profesním prostředí. Pokusíme se identifikovat tato rizika a zjistit, jak s nimi v praxi zacházejí. Tím se zaměříme na to, co pracovnice OSPOD vnímají jako ohrožující, případně je přímo ohrožuje a jak tato rizika ovlivňují jejich práci a osobní život. Dále se budeme zaměřovat na zkoumání dostupných zdrojů a podpůrných prvků, které jsou k dispozici a přispívají k urychlení a zefektivnění jejich pracovního procesu.

Tato práce se opírá o kvalitativní výzkum realizovaný prostřednictvím osobních rozhovorů se sociálními pracovnicemi aktuálně působícími na konkrétním OSPOD. Vytěžená data jsou následně analyzována a tříděna metodou otevřeného kódování. Získané výsledky mohou přispět hlubšímu pochopení významu rizika v práci sociálních pracovnic OSPOD a jejich přístupu ke zkoumané problematice. Následně jsou získané informace komparovány a diskutovány s poznatky odborné literatury. Závěrem jsou formulována konkrétní doporučení a návrhy strategií a opatření, která mohou zlepšit pracovní prostředí našich respondentek, a pomoci jim lépe se vyrovnávat se složitostí této profese.

Předložená diplomová práce je důležitá v kontextu důsledného monitorování a zlepšování ochrany a podpory dětí a rodin ze strany OSPOD, jelikož identifikace rizik a způsobů jejich zvládnutí představuje klíčový prvek přispívající k profesionální účinnosti a kvalitě poskytovaných služeb. Její přínos tedy tkví v poskytnutí relevantních informací pro posílení schopnosti pracovníků OSPOD identifikovat a zpracovat rizika, se kterými se při své práci

setkávají, a poskytovat tak adekvátní podporu a intervenci v případech potřeby. Práce může rovněž sloužit jako zdroj inspirace pro další výzkum.

1 Rizika v práci sociálních pracovníků OSPOD

V rámci první kapitoly této diplomové práce budou představena teoretická východiska, stěžejní pojmy a oblasti vztahující se ke zkoumané problematice. Konkrétně se budeme v první řadě zabývat problematikou rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD. Pozornost bude věnována konceptu rizika v profesním kontextu, specifikům rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD a identifikaci a klasifikaci rizik v prostředí OSPOD. Definovány budou rovněž dopady rizik na sociální pracovníky OSPOD a možnosti podpory a intervence pro jejich zvládnání, včetně popisu podpůrných mechanismů pro sociální pracovníky, s akcentem na profesní intervence a opatření.

V následujících odstavcích budou definována rizika v práci sociálních pracovníků OSPOD, která jsou spojena s jejich profesním působením v oblasti ochrany a podpory dětí a rodin. Tato rizika mohou plynout ze specifických charakteristik jejich práce a prostředí, ve kterém pracují. Zahrnují problematiku fyzické a psychické bezpečnosti, pracovního stresu a vyhoření, etické a profesní odpovědnosti a dalších aspektů, které mohou ovlivnit jejich práci a celkový životní prožitek.

Rizikem obecně se rozumí možnost vzniku nežádoucí události, vyplývající z nejistoty či neznalosti, která může mít negativní dopad na cíle, hodnoty či záměry subjektu či skupiny. Rizika se týkají jak osobních životů jedinců, tak i různých oblastí lidské činnosti, včetně profesní, finanční či environmentální sféry (Krömer, Musial, Folwarczny, 2010).

Fyzická a psychická bezpečnost představuje jedno z hlavních rizik, kterému sociální pracovníci OSPOD čelí. Jsou vystaveni situacím, kdy se mohou setkat s agresivními jedinci nebo být svědky násilí v rodině. Tato rizika mohou mít negativní dopad na jejich fyzické i psychické zdraví. Opatření k prevenci a zajištění bezpečnosti pracovníků by měla být ve stanovených postupech a protokolech instituce (Matoušek a kol., 2010).

Pracovní stres a vyhoření jsou dalšími významnými riziky v této oblasti. Sociální pracovníci OSPOD často pracují s klienty v obtížných životních situacích a musí se vyrovnávat s emocionálně náročnými situacemi. Tento dlouhodobý pracovní stres může vést k vyhoření a emočnímu vyčerpání, což může negativně ovlivnit jejich profesní výkon i osobní život (Matoušek a kol., 2010).

Etická a profesní odpovědnost je další oblastí rizik. Sociální pracovníci OSPOD se často ocitají v situacích, kdy musí rozhodovat o nejlepším zájmu dítěte a rodiny. Toto rozhodování

může být eticky náročné a zahrnovat složitá dilemata a rozhodnutí s důsledky. Je důležité, aby pracovníci měli dostatečnou podporu a dostupné etické rámce pro řešení těchto situací (Jankovský a kol., 2015). K tomuto tématu se vyjadřuje i Hardy (2020), který ve svém článku prezentuje myšlenku, že cestou, jak se vypořádat s rizikem profesní a etické zodpovědnosti, je přijetí skutečnosti, že je důležité se učit z vlastních chyb a přijmout skutečnost, že ne všechny můžeme vždy zachránit, že ne vždy je nutné jednat okamžitě a že věci jsou jednoduše tak, jak mají být.

Dalšími riziky mohou být například nedostatek finančních prostředků, právní obtíže, nedostatečná spolupráce s rodinou či odmítavý postoj veřejnosti vůči sociálním pracovníkům. Všechny tyto faktory mohou přinést různé výzvy a stresující situace v jejich profesním prostředí.

1.1 Koncept rizika ve zdravotním a profesním kontextu

Koncept rizika sociální práce v oblasti ochrany a podpory dětí a rodin ve zdravotním a profesním kontextu se zaměřuje na identifikaci a analýzu rizik, která se v této oblasti vyskytují. Tento koncept se snaží porozumět různým typům rizik, kterým sociální pracovníci OSPOD čelí ve své denní pracovní praxi a jejich potenciálnímu vlivu na jejich zdraví a profesní život. Zdravotní a profesní kontext tedy hraje klíčovou roli při pochopení a zvládnutí rizik v této oblasti (Jankovský a kol., 2015).

K tématu se vyjadřuje i Stanley (2018), který říká, že v důsledku tragických a dobře medializovaných případů ochrany dětí sociální pracovníci obvykle vidí riziko převážně negativně, jako něco, co je třeba lokalizovat, odstranit a čemu se vyhnout. Řízení rizik je také o zvládnutí úzkosti pracovníků, a práce s rizikem je proto také formou práce s emocemi (Ferguson, 2017).

Rozvíjení schopnosti kriticky reflektovat rizikovou práci je pro sociální pracovníky důležité a existují poznatky, které mohou takovou reflexivitu stimulovat. Jako profesionálové v oblasti sociální práce musíme více porozumět rizikové práci v akci a také se intenzivněji věnovat aplikovanému výzkumu a profesnímu rozvoji založenému na praxi. Jedná se o unikátní oblast, která rozvíjí nové teorie a kritiky rizikové práce a pomáhá sociálním pracovníkům a manažerům kriticky si uvědomovat rizikové dimenze jejich práce. Je nezbytně nutné, aby sociální pracovníci chápali, jak práce s riziky ovlivňuje jejich praxi, zvažili, jak mohou být nechtěně zapojeni do poskytování (nezamýšlených) represivních praktik, a naučili se odolávat

individualizujícím a patologizujícím předpokladům, které jsou vlastní mnoha politikám založeným na riziku (Stanley, 2018).

Ve zdravotním kontextu se rizika sociální práce OSPOD ve vztahu ke zdraví pracovníků týkají fyzického a psychického vyčerpání, pracovního stresu, vyhoření a dalších zdravotních problémů. Pracovníci OSPOD se často setkávají s náročnými situacemi a emocionálně náročnými klienty, což může negativně ovlivnit jejich zdravotní stav a pohodu (Taylor, 2024).

Rovněž dle autorů Pemové a Ptáčka se ve zdravotním kontextu rizika sociální práce OSPOD týkají zdraví samotných pracovníků. Fyzicky i emocionálně náročná práce s ohroženými dětmi a rodinami může vést k vysoké míře pracovního stresu a vyhoření. Sociální pracovníci často čelí emocionálně náročným situacím a traumatickým událostem, což může mít negativní dopad na jejich psychické a fyzické zdraví (Pemová, Ptáček, 2012).

V profesním kontextu se rizika sociální práce v oblasti OSPOD týkají profesního etického kodexu a společenské odpovědnosti. Pracovníci se musí vyrovnávat s morálními dilematy, konflikty zájmů, očekáváním výkonu práce, organizačními výzvami a právními omezeními. Náročnost a závažnost práce může mít vliv na jejich profesionální sebepojetí a spokojenost s prací (Parton, 2014).

1.2 Specifika rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD

Specifika rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD jsou důležitým aspektem, který je třeba zvážit při poskytování ochrany a podpory dětí a rodin. Tato specifika se mohou lišit v závislosti na regionu, sociokulturním kontextu a pracovním prostředí. Následující je rozšířená definice a citace, která osvětluje specifika rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD.

Podle Taylora (2024) je specifikum rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD spojeno s neustálými změnami a výzvami, se kterými se setkávají v oblasti práva, ochrany dětí a sociální práce. Tito pracovníci se často vystavují různorodým rizikům, jako je emocionální vyhoření, traumata zneužívaných dětí, konflikty se zájmovými skupinami a nedostatek zdrojů.

Dalším specifikem rizik je možnost stresu a vyhoření z povolání. Práce v oblasti sociální práce OSPOD může být emocionálně náročná a často se setkáváme s traumaty a lidským utrpením. Toto může mít negativní dopad na fyzické a psychické zdraví pracovníků.

Důležitým aspektem je podpora zaměřená na péči o pracovníky a prevenci syndromu vyhoření, která by měla být poskytována organizacemi a institucemi (Taylor, 2024).

Podle Forrestera (2024) mají sociální pracovníci OSPOD svá specifika rizik, spojená s nejistotou práce, morálním dilematem, vyčerpáním, vystavením násilí a hrozbám, nedostatečnou podporou vedení a možnostmi rozvoje profesních dovedností. Další specifika rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD lze identifikovat z hlediska jejich zdravotního a profesního kontextu. Tato specifika se týkají specifických zdravotních a profesních rizik, kterým jsou tyto pracovníci vystaveni při výkonu své práce.

Z hlediska zdravotního kontextu může být specifikem rizik u sociálních pracovníků OSPOD vyčerpání a emocionální vyhoření, které často souvisejí s prací s obtížnými a traumatizovanými dětmi a rodinami. Jak uvádí Murphy (2024), sociální pracovníci OSPOD se mohou vystavovat chronickému stresu, úzkosti a depresím v důsledku výkonu své práce.

Dalším specifikem rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD je například násilí a hrozba násilí. Ti, kteří pracují s traumatizovanými nebo agresivními jedinci, se mohou setkat s nebezpečím fyzického nebo verbálního napadení. Zahrnutí tohoto specifika do povědomí a školení pracovníků může pomoci minimalizovat tyto rizika a zvýšit jejich bezpečnost (Parker et al., 2016).

Profesním specifikem rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD může být nejednoznačnost a složitost etických dilemat, kterým čelí při rozhodování v rámci ochrany a podpory dětí a rodin. Sugrue a Fritsová (2024) poukazují na to, že sociální pracovníci OSPOD se mohou ocitnout v situacích, kdy musí přijmout rozhodnutí, která mají vliv na životy dětí a rodin a která mohou být provázena morálními dilematy.

Sociální pracovníci se často nacházejí v obtížných situacích, kdy musí přijmout rozhodnutí, která mají důsledky pro děti a rodiny, a musí se vyrovnávat s morálními dilematy. Je důležité poskytnout jim podporu a etickou reflexi, aby se uměli vyrovnat s těmito problémy a rozhodovat na základě nejlepších zájmů dětí (Cucciniello, Melia, 2024).

Tato specifika rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD jsou důležitá pro pochopení významu a komplexnosti jejich práce a vytvoření vhodných opatření na ochranu jejich fyzického a psychického zdraví, a také na posílení jejich profesní kompetence při řešení obtížných situací. Na základě výše uvedeného, lze nyní přejít ke klasifikaci jednotlivých druhů rizik, se kterými se sociální pracovníci OSPOD ve své praxi denně setkávají.

1.3 Klasifikace rizik při práci na OSPOD a jejich dopady

V této podkapitole budou detailněji definována a klasifikována konkrétní rizika, se kterými se sociální pracovníci OSPOD setkávají v rámci své praxe, včetně jejich možných dopadů na jejich psychické a fyzické zdraví. Kategorizována pak budou do skupin dle jejich charakteru, a to na rizika fyzická, psychická a pracovní.

1.3.1 Fyzická rizika

Fyzická rizika při práci na OSPOD se týkají možnosti fyzického napadení nebo úrazu během výkonu pracovních povinností. Tyto rizika jsou specifická pro práci, která se často odehrává v nepředvídatelných a nekontrolovaných situacích s lidmi, kteří se sami nacházejí v obtížných životních situacích. Konkrétně se může jednat o fyzické násilí a verbální agresi, nebezpečí zranění při vstupu do problematických lokalit, riziko infekce apod. Patří sem ale také například riziko vzniku ergonomických poruch způsobených nevhodným sezením při práci v kanceláři, nebo nevyhovujícím vybavením pro práci (Cucciniello, Melia, 2024).

1.3.2 Psychosociální rizika

Psychosociální rizika se týkají vlivu psychického a sociálního prostředí na duševní a emocionální zdraví sociálních pracovníků na OSPOD. Tyto faktory mohou mít negativní dopad na jejich pohodu, výkonnost a kvalitu práce (Brearley, 2023). Nyní budou představeny konkrétní definice psychosociálních rizik:

- **Psychický stres:** Sociální pracovníci na OSPOD se často setkávají s náročnými situacemi, jako jsou zneužívání, zanedbávání či fyzické napadení dětí. Tato práce může vyvolávat emocionální stres a psychickou zátěž, což může vést k vyhoření, úzkosti nebo depresi (Brearley, 2023).
- **Nepříznivé pracovní podmínky a pracovní zatížení:** Vysoký pracovní objem, nedostatek času, dlouhé pracovní hodiny a nedostatek podpory od nadřízených nebo týmu mohou způsobovat vysoký pracovní stres a vyčerpání (Brearley, 2023).
- **Sociální izolace a nevhodné komunikační prostředí:** Nedostatek podpory od nadřízených a omezená možnost spolupráce a sdílení zkušeností s kolegy mohou vést k pocitu izolace a nedostatku podpory v pracovním prostředí. Nezdravá pracovní

atmosféra a problémy v komunikaci mohou také ovlivňovat psychický stav pracovníků (Rogowski, 2020).

- **Second-hand trauma:** Sociální pracovníci se často setkávají s traumatizujícími příběhy a situacemi, které mohou mít vliv na jejich vlastní duševní zdraví. Dlouhodobá expozice traumatickým událostem může vést k sekundárnímu traumatickému stresu (Rogowski, 2020).
- **Nedostatek zdrojů a nejistota pracovního místa:** Nedostatek finančních a personálních zdrojů, nejistota ohledně pracovního místa, nejisté pracovní podmínky a omezený přístup k odbornému vzdělávání a podpoře mohou také představovat psychosociální rizika pro pracovníky (Rogowski, 2020).

1.3.3 Pracovní rizika

Pracovní rizika sociálních pracovníků OSPOD se vztahují na různé nebezpečné situace a podmínky, kterým mohou být vystaveni při výkonu své práce. Existuje hned několik forem pracovních rizik, z nichž některé již byly zmíněny výše. Jsou však natolik důležité, že je nezbytné je uvést znovu i v rámci této podkapitoly, aby bylo zcela jasné, jak náročnou profesi sociální pracovníci nejen na OSPOD vykonávají. Následují některé důležité formy pracovních rizik:

- **Fyzické násilí:** Sociální pracovníci na OSPOD mohou být vystaveni nebezpečí fyzického násilí ze strany jednotlivců nebo rodin, se kterými pracují. To může zahrnovat fyzické útoky, napadení nebo výhrůžky (Witkin, Hall, 2020).
- **Psychické a verbální násilí:** Pracovníci OSPOD se mohou setkat s verbálním násilím, jako jsou ponižující výroky, urážky nebo vyhrožování. Mohou se také setkat s psychickým násilím, jako je manipulace, vyhrožování sebevraždou nebo emocionální vydírání (Witkin, Hall, 2020).
- **Nebezpečné pracovní podmínky:** Sociální pracovníci často pracují ve složitých a rizikových oblastech, jako jsou chudoba, násilí, zneužívání nebo domácí násilí. Mohou se potýkat s nečistotou, nebezpečím infekce nebo nebezpečím spojeným s prací na nebezpečných místech (Witkin, Hall, 2020).
- **Emocionální rizika:** Práce na OSPOD může být emocionálně náročná a vyčerpávající. Sociální pracovníci se setkávají s tristními životními situacemi

a traumaty, která mohou mít vliv na jejich vlastní psychické zdraví a pohodu (Witkin, Hall, 2020).

- **Rizika spojená se zneužitím:** Sociální pracovníci pracují s dětmi, mládeží a zranitelnými skupinami obyvatelstva, což je může vystavovat riziku zneužití nebo obvinění z nedbalosti v případě, že nevhodně nebo nedostatečně vyhodnotí situaci v konkrétní rodině (Witkin, Hall, 2020).

1.4 Podpora a intervence pro zvládání rizika při práci na OSPOD

Podpora a intervence, vedoucí ke zvládání rizik při práci na OSPOD jsou velmi důležité pro zachování fyzického a psychického zdraví sociálních pracovníků. Existuje několik obecných zásad a opatření, která se v této oblasti osvědčila v praxi.

- **Podpora týmového ducha a kolegiálního prostředí:** Vytvoření podpůrného a spolupracujícího pracovního prostředí, kde je prostor pro vzájemnou podporu, sdílení zkušeností a relevantních informací mezi kolegy. Týmová spolupráce může pomoci pracovníkům zvládat stresové situace a sdílet zátěž (Thompson, 2024).
- **Supervize a mentoring:** Pravidelná supervize, kde pracovníci mohou diskutovat o svých pracovních zkušenostech, dilematech a emocích s nadřízenými nebo mentorem vyškoleným v oboru. Tato podpora pomáhá pracovníkům získávat perspektivu, osobní růst a proaktivnější přístup ke zvládání rizika (Thompson, 2024).
- **Profesní rozvoj:** Poskytování možností pro další vzdělávání, školení a kurzy zaměřené na preventivní opatření a zvládání rizik tak, aby pracovníci měli mít přístup k informacím a nejnovějším metodám práce ve svém oboru a péči o klienty (Donnison, 2021).
- **Ergonomické ohledy:** Implementace ergonomických opatření takovým způsobem, aby pracovní prostředí bylo bezpečné a zdravé. To může zahrnovat vhodnou pracovní výbavu, správné uspořádání pracovního prostoru a další pravidla (Thompson, 2024).
- **Psychologická podpora:** Umožnění přístupu k psychologické podpoře, jako jsou konzultace nebo terapie, které mohou pomoci pracovníkům zvládat emoční zátěž a vyrovnávat se s traumatickými událostmi (Thompson, 2024).

- **Politika a podpora organizačních struktur:** Zavedení politik a postupů, které dbají na zdraví a bezpečnost pracovníků a podporují otevřenou komunikaci, důvěru a spolupráci v rámci organizace (Donnison, 2021).

Tyto obecné principy a opatření mohou pomoci pracovníkům OSPOD zvládat rizika spojená s výkonem jejich pracovní činnosti a zachovávat jejich fyzické a psychické zdraví.

1.4.1 Podpůrné mechanismy pro sociální pracovníky

Nyní budou představeny některé podpůrné mechanismy detailněji, jelikož se jedná o důležitý prvek v práci sociálních pracovníků, který jim pomáhá zvládat náročnost jejich každodenní práce a udržet se v profesionálním i osobním smyslu v rovnováze. Mezi tyto mechanismy patří mimo níže uvedené i supervize a mentoring. Dále zde jde zařadit i podpůrné skupiny, profesní rozvoj a osobní péči, kterým se dále bude věnováno blíže.

- **Podpůrné skupiny:** Podpůrné skupiny jsou fóra, ve kterých sociální pracovníci mohou sdílet své zkušenosti, obavy a zátěž se svými kolegy. Tyto skupiny poskytují prostor pro vzájemnou podporu a sdílení informací o úspěších a obtížích (Cucciniello, Melia, 2024).
- **Profesní rozvoj:** Stálý profesní rozvoj je důležitý pro sociální pracovníky, aby byli schopni se vyrovnávat s náročností práce a přispívat k dlouhodobému úspěchu oboru. To zahrnuje účast na školeních, konferencích, seminářích, četbu odborné literatury a další formy vzdělávání (Cucciniello, Melia, 2024).
- **Osobní péče:** Při práci, která se zabývá zátěžovými situacemi a emocionálními výzvami, je důležité, aby sociální pracovníci dbali o svou vlastní fyzickou a duševní pohodu. To zahrnuje péči o sebe, vyrovnávání se s pracovním stresem, pravidelný odpočinek a relaxaci, vyhledávání zájmových aktivit mimo práci a udržování zdravých mezí mezi pracovním a osobním životem (Cucciniello, Melia, 2024).

Tyto podpůrné mechanismy pomáhají sociálním pracovníkům zvládat různé výzvy a zátěže spojené s jejich prací. Poskytují jim podporu, prostor pro reflexi a rozvoj profesních dovedností a přispívají k jejich celkovému osobnímu a profesnímu růstu. Nyní bude pojednáno o problematice profesní intervence a opatřeních pro zvládání rizik při práci sociálního pracovníka na OSPOD.

1.4.2 Profesní intervence a opatření pro zvládání rizik

Problémy ve zvládání rizik v pracovním prostředí se mohou vyskytovat v různých oborech a profesích, včetně sociální práce. Profesní intervence a opatření jsou klíčová pro podporu zaměstnanců v jejich schopnosti zvládat tyto rizika a minimalizovat jejich negativní dopady na jejich zdraví a pohodu. Existuje několik oblastí, ve kterých se profesní intervence a opatření uplatňují, jedná se konkrétně o:

- **Identifikace rizik:** Prvním krokem je identifikovat a porozumět rizikům, která existují v daném pracovním prostředí. To zahrnuje identifikaci konkrétních rizikových faktorů, jako jsou fyzická nebezpečí, stresové situace nebo psychosociální tlaky (Donnison, 2021).
- **Prevence rizik:** Prevence rizik zahrnuje implementaci opatření a postupů zaměřených na minimalizaci výskytu rizik. To může zahrnovat například školení zaměstnanců ohledně bezpečnosti práce, poskytování ochranných prostředků, pravidelné kontroly pracovních prostorů a vypracování standardů a směrnic pro řízení rizik, nebo poskytování potřebných očkování a vakcín (např. žloutenka apod.) (Brearley, 2023).
- **Opatření v případě rizika:** Pokud riziko přesto nastane, důležité je mít připravené opatření a postupy pro rychlou a efektivní reakci. To může zahrnovat evakuaci zaměstnanců, poskytování první pomoci, zajištění psychosociální podpory a řízení případů (Brearley, 2023).
- **Podpora zaměstnanců:** Zaměstnanci by měli být ze strany zaměstnavatele podporováni v jejich schopnosti zvládat rizika a vypořádávat se s jejich negativními dopady. To zahrnuje ze strany zaměstnavatele poskytování psychologické podpory, možnosti konzultace s nadřízenými nebo specialisty, školení v oblasti zvládání stresu a podpory pracovních vztahů a dalších (Brearley, 2023).
- **Pracovní prostředí:** Důležitým faktorem při zvládání rizik je vhodné pracovní prostředí. Zaměstnavatelé by měli zajistit, aby pracovní místa splňovala bezpečnostní a zdravotní standardy. To zahrnuje například dostatečnou ventilaci, osvětlení, ergonomická pracovní místa a přítomnost bezpečnostních zařízení (Brearley, 2023).
- **Komunikace a spolupráce:** Komunikace a spolupráce hrají v oblasti zvládání rizik důležitou roli, a to zejména v oblasti sociální práce s rodinou, která je extrémně psychicky náročnou disciplínou. Cílem je v tomto ohledu vytvoření bezpečného

prostředí, kde se zaměstnanci navzájem podporují, mají možnost říci si o pomoc a následně spolupracovat na nalezení řešení konkrétního problému (Banks, 2020).

- **Psychosociální podpora:** Zaměstnavatelé by měli poskytovat psychosociální podporu zaměstnancům, která jim pomáhá zvládat stres a vyrovnávat se s negativními dopady práce. To může zahrnovat například terapeutickou podporu, programy na zvládání stresu a psychologické poradenství (Banks, 2020).
- **Odměňování a uznání:** Spravedlivé odměňování a uznání zaměstnanců za jejich práci a úsilí je také důležité pro jejich pohodu a motivaci. Zaměstnanci by měli být oceněni a motivováni za jejich schopnost zvládat a řídit rizika, a měli by mít možnost růstu a rozvoje ve své kariéře (Banks, 2020).

1.5 Porozumění riziku v sociální práci v kontextu systémových teorií

Obecné teorie systémů umožňují popsat svět sociálních interakcí jako soubor strukturovaných prvků nazývaných systémy. Systém je definován jako soubor prvků a vztahů mezi nimi, které dohromady tvoří celek a vykazují určité vlastnosti nebo chování. Systémy nám pomáhají lépe porozumět životnímu příběhu jedince a vnímat určitý řád v propletenosti sociálního světa.

Přínos obecných teorií systémů spočívá v jejich schopnosti poskytnout základní kategorie pro porozumění okolnímu světu jedince a analýze interakcí mezi jednotlivými systémy. Tyto kategorie zahrnují mikrosystém, mezosystém a makrosystém. Je však důležité poznamenat, že všechny systémy mohou být součástí širších systémů a zároveň mohou být skládány z menších systémů. To znamená, že stejný systém může fungovat jako subsystém v rámci jiného systému nebo jako prostředí pro jiné systémy. Příkladem může být rodina, která může být jak klientem, tak prostředím pro jednotlivé členy rodiny (Janebová, 2014).

Systémový přístup je způsob myšlení, který nám umožňuje zkoumat problémy a jevy ve vzájemných souvislostech a z různých perspektiv, neboť problémy zřídka mají jednu jedinou zjevnou příčinu. Využívá se v různých oborech, včetně managementu, filosofie a vědy, kde se s ním pojí řízení složitých procesů a analýza systémů.

Systémový přístup měl významný vliv na rozvoj sociální práce prostřednictvím tří hlavních faktorů:

- Poskytl základ pro jednotnou profesní identitu sociální práce.
- Přinesl teorii, která překračuje tradiční metody sociální práce.

- Pomohl integrovat různé tradice a metody, které dlouhodobě charakterizovaly sociální práci (Matoušek et al., 2013).

Systémové myšlení ovlivnilo řadu teorií v sociální práci, včetně:

- Rodinné terapie, která rodinu chápe jako systém.
- Systémového přístupu, který vnímá jedince jako součást systému.
- Ekologické perspektivy, která vidí systém jako prostředí, ve kterém jedinec žije (Matoušek et al., 2013).

Systémové teorie nabízejí konceptuální rámec pro pochopení interakcí sociálních pracovníků OSPOD v rámci komplexních sociálních systémů a institucí. Tyto teorie umožňují identifikovat, jak faktory v rámci systému mohou přispívat k rizikům a výzvám v jejich práci (Payne, 2020).

Další teoretický přístup je ekosystémový přístup, který klade důraz na vztahy mezi jednotlivci a jejich okolím, tedy na interakce mezi rodinou a širším sociálním a ekonomickým prostředím, ve kterém žijí. Bronfenbrenner (1979) popisuje, jak různé vrstvy sociálního prostředí ovlivňují jednotlivce a rodinu a jak rodina zároveň působí na toto prostředí.

Ekosystémové paradigma lze považovat za teoretický základ při zkoumání rizik spojených s prací sociálních pracovníků OSPOD z několika důležitých aspektů. Ekosystémové paradigma umožňuje sociálním pracovníkům chápat problémy svých klientů v širším kontextu, zohledňujícím nejen jednotlivce a jeho nejbližší prostředí, ale také širší sociální, ekonomické a environmentální faktory, které mohou ovlivňovat jejich situaci. Toto holistické pojetí je klíčové při identifikaci a pochopení rizik, kterým sociální pracovníci čelí, a zároveň zdůrazňuje dynamickou interakci mezi jednotlivci a různými systémy, jako jsou rodina, škola, komunita a širší společnost. To pomáhá identifikovat, jak tyto vzájemné vlivy mohou vytvářet složité a propojené výzvy v práci sociálních pracovníků. Ekosystémové paradigma podporuje přístup založený na silných stránkách, který hledá zdroje podpory a odolnosti nejen u jednotlivce, ale také v jeho širším sociálním a environmentálním kontextu. Tento přístup může pomoci sociálním pracovníkům v OSPOD identifikovat strategie a intervence, které minimalizují rizika a podporují pozitivní výsledky pro klienty. Také umožňuje rozpoznávat neustálé změny a interakce mezi různými systémy, což podporuje flexibilitu a adaptabilitu přístupů sociálních pracovníků. Tato schopnost přizpůsobit se je klíčová při řešení rizik a problémů, které jsou často proměnlivé a vyžadují individuální přístupy. Rovněž může podporovat preventivní strategie a intervence zaměřené na snižování rizik, kterým čelí

sociální pracovníci, a tím posilování systémů podpory pro jednotlivce a rodiny. To zahrnuje práci na zlepšení komunitních a sociálních podmínek, což přispívá ke snížení stresu a zlepšení výsledků pro všechny zainteresované strany. Ekosystémové paradigma tedy poskytuje komplexní rámec pro pochopení a řešení rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD. Pomáhá jim přistupovat ke své práci s multidimenzionálním pohledem na problémy a možná řešení (Healy, 2022).

Všechny tyto přístupy mají za cíl podporovat a posílit rodinu jako základní jednotku společnosti. Důležitost rodiny a její role ve výchově a podpoře jednotlivých členů je také zdůrazněna ve výzkumech a teoriích o sociální práci s rodinou. Například Payne (2020) zkoumá význam podpory rodičů pro rozvoj dětí a zdůrazňuje, jaké pozitivní efekty může mít uvědomělé rodičovství na psychické a sociální blaho dětí.

Další teoretická východiska sociální práce s rodinou se zaměřují na různé aspekty fungování rodiny a důležitost komunikace, interakce a podpory v rodinném kontextu. Tyto teorie zdůrazňují význam vztahů, emocionální podpory, sociálních rolí a vzorců chování v rodině. Nyní přejdeme ke konkrétním aspektům sociální práce v kontextu ochrany a podpory dětí a rodin.

Shrnutí

V rámci první kapitoly této diplomové práce byla představena teoretická východiska, stěžejní pojmy a oblasti vztahující se k oblasti rizik, s nimiž se při výkonu své profese potýkají sociální pracovníci OSPOD. Konkrétně jsem se nejprve zabývala konceptem rizika ve zdravotním a profesním kontextu, specifikům rizik v práci sociálních pracovníků OSPOD, a identifikaci a klasifikaci rizik v prostředí OSPOD. Definovány byly i dopady rizik na sociální pracovníce OSPOD a možnosti podpory a intervence pro jejich zvládnutí, včetně popisu podpůrných mechanismů pro sociální pracovníky, s akcentem na profesní intervence a opatření. První kapitolu teoretické části práce lze shrnout tvrzením, že profesní intervence a opatření pro zvládnutí rizik jsou důležité nejen pro sociální pracovníky, ale i pro zaměstnance v různých profesích a oborech. Tyto intervence a opatření mají za cíl minimalizovat negativní dopady rizik na zdraví, pohodu a výkon zaměstnanců.

2 Sociální práce v kontextu ochrany a podpory dětí a rodin

V rámci druhé kapitoly teoretické části této diplomové se budu zabývat kontextem sociální práce a ochrany a podpory rodin, a specifikovat sociální práci jako profesi. Poté se budu věnovat kontextu a praxi OSPOD v České republice. Objasněna bude i organizační struktura a funkce OSPOD, stejně jako pracovní prostředí a pracovní podmínky sociálních pracovníků. Závěrem kapitoly pak bude představen právní rámec a etické zásady práce OSPOD.

Sociální práce jako profese má velký význam v současných společnostech a zastává klíčovou roli ve zlepšování životních podmínek a sociálního blahobytu různých skupin lidí. Definice sociální práce jako profese se liší podle kontextu, avšak její základní charakteristiky se týkají podpory a pomoci jednotlivcům, rodinám a komunitám v jejich zvládnutí sociálních problémů a nerovností (Janebová, 2021).

Sociální práce je definována jako profesionální intervence, která se zaměřuje na zlepšování životních podmínek jednotlivců, rodin a komunit, a usiluje o dosažení sociálního spravedlivosti a rovnosti. Tato definice zdůrazňuje důležitost sociální spravedlnosti a rovnosti ve všech aspektech života jednotlivců (Hurychová, Ptáčková, 2022).

Sociální pracovníci pracují s různými riziky a problémy, se kterými se jednotlivci a komunity potýkají. Existuje mnoho druhů rizik, kterým lidé mohou čelit, jako je chudoba, domácí násilí, zneužívání, závislosti, sociální vyloučení a mnoho dalších. Sociální práce jako profese se zaměřuje na prevenci rizik, poskytování podpory a intervenci v situacích, kdy lidé čelí různým sociálním problémům a hrozbám. Tím, že se sociální pracovníci zabývají riziky a pracují na jejich prevenci a řešení, přispívají k ochraně a zlepšování kvality života lidí (Křížová, 2023).

V této souvislosti se jeví jako velmi vhodné vymezit, jak se liší privátní pomáhání od profesionální pomoci dle Janebové (2014). Primární odlišnost spočívá ve skutečnosti, že profesionální pomoc je založena na profesních hodnotách, znalostech a dovednostech. Dalším rozdílem je fakt, že profesionální pomoc není reciproční, což v praxi znamená, že sociální pracovník od svého klienta neočekává, a ani z etického hlediska nesmí očekávat protislužby za poskytnutou pomoc. Pomoc poskytovaná klientům sociálním pracovníkem představuje jakési zboží, za které dostává sociální pracovník zapláceno od třetí strany, svého zaměstnavatele. Navzdory tomu je však důležité podotknout, že i když jsou sociální pracovníci za svou činnost placeni, je možné ji jen velmi těžko vykonávat kvalitně pouze z finančních důvodů.

Profesionální intervence v sociální práci je založena na teoretických a empirických poznatcích a je navržena tak, aby byla účinná a udržitelná. To znamená, že sociální pracovníci využívají osvědčené postupy a metody, které jsou založeny na vědeckém výzkumu a zkušenostech, aby poskytli nejlepší možnou péči a podporu klientům (Křížová, 2023).

Závěrem lze říci, že sociální práce jako profese má klíčovou roli v zajišťování pomoci a podpory jednotlivcům, rodinám a komunitám a zabývá se různými problémy a riziky, se kterými se lidé potýkají. Je založena na principu sociální spravedlnosti a rovnosti a využívá efektivní intervence a strategie, aby dosáhla pozitivních změn v životech lidí.

2.1 Sociální práce jako profese v kontextu

Sociální práce hraje významnou roli v ochraně a podpoře dětí a rodin v různých sociálních situacích. Tato disciplína se zaměřuje na identifikaci a řešení problémů, kterým děti a rodiny čelí, a poskytuje jim potřebné zdroje a podporu pro zlepšení jejich životních podmínek.

Podle Mátela (2019) je sociální práce v oblasti ochrany a podpory dětí a rodin založena na principu zajištění jejich potřeb a práv. Sociální pracovníci v této oblasti se zabývají širokou škálou problémů, jako jsou násilí v rodině, zneužívání a zanedbávání dětí, chudoba, rozvod nebo osamělost. Jejich cílem je poskytnout rodinám a dětem odbornou pomoc, poradenství a podporu při řešení těchto situací.

Dále Hovorka (2021) zdůrazňuje, že sociální práce v oblasti ochrany dětí a podpory rodin klade důraz na prevenci a intervenční opatření. Sociální pracovníci pracují s rodinami, kde dochází k porušování práv dětí, a usilují o nalezení vhodných opatření pro ochranu a zajištění jejich bezpečí a blahobytu. Zároveň podporují rodiny při jejich obnově a posilování v různých aspektech, aby mohly fungovat jako zdroj podpory a bezpečí pro své děti.

Dalším významným autorem je Křížová (2023), která zdůrazňuje význam multidisciplinární spolupráce v rámci ochrany a podpory dětí a rodin. Sociální pracovníci spolupracují s dalšími odborníky, jako jsou psychologové, psychiatři, právníci a pedagogové, aby zajišťovali komplexní a účinnou péči a ochranu pro děti a rodiny v potřebě.

Sociální práce v kontextu ochrany a podpory dětí a rodin zahrnuje širokou škálu intervencí a opatření, které mají za cíl chránit a podporovat jejich blahobyt a zajištění spravedlivého prostředí pro jejich růst a rozvoj.

Podle Hovorky (2021) je sociální práce v oblasti ochrany a podpory dětí a rodin založena na principu zachování a podpory práv dětí a zajištění jejich zdraví, bezpečnosti a blahobytu. Sociální pracovníci v této oblasti se zaměřují na identifikaci a řešení rizikových situací, kterým děti a rodiny čelí, a poskytují jim nezbytné informace, podporu a intervenční opatření.

Dále Mátel (2019) zdůrazňuje, že sociální pracovníci v oblasti ochrany a podpory dětí a rodin pracují s mnoha aspekty jejich života, jako jsou vztahy ve rodině, zdraví, vzdělávání a sociální integrace. Snaží se navázat důvěrný vztah s dětmi a rodinami a spolupracovat na identifikaci jejich potřeb a cílů. Následně vyvíjejí plány a strategie pro podporu a posilování rodinného fungování a zajištění vhodných prostředků a služeb dětem a rodinám.

Navíc Křížková (2023) zdůrazňuje, že sociální práce v ochraně a podpoře dětí a rodin vyžaduje komplexní znalosti a dovednosti v oblasti rodinných systémů, komunikace a intervenčních technik. Sociální pracovníci pracují ve spolupráci se širokou škálou aktérů, včetně rodinných soudů, škol, zdravotních zařízení a místní komunity, aby poskytovali podporu a koordinovali služby, které nejlépe vyhovují potřebám dětí a rodin.

Sociální práce v kontextu ochrany a podpory dětí a rodin se vyznačuje mnoha specifickými aspekty a přístupy. Mezi klíčové prvky tohoto oboru patří například komunitní práce, prevence, intervenční strategie a poskytování podpory a služeb.

Komunitní práce tedy tvoří jeden z pilířů sociální práce s dětmi a rodinami. Spolupracuje se širokou škálou aktérů a organizací v komunitě s cílem identifikovat potenciální problémy a poskytovat informace a zdroje pro podporu dětí a jejich rodin. Tento přístup zahrnuje také budování kapacit ve společenství a zapojení občanů při vytváření a realizaci účinných opatření (Křivánková, 2012).

Dalším důležitým aspektem je prevence. Sociální pracovníci v oblasti ochrany a podpory dětí a rodin se snaží identifikovat a minimalizovat rizikové faktory a poskytnout informace a nástroje, které rodinám pomohou vyhnout se nebezpečným situacím. Prevence se soustředí na posilování rodin a komunit a vytváření bezpečného a podporujícího prostředí pro děti (Křivánková, 2012).

Intervenční strategie jsou klíčovou součástí sociální práce v oblasti ochrany a podpory dětí a rodin. Pracovníci se zaměřují na identifikaci a hodnocení potřeb dětí a rodin a vyvíjejí plány a strategie pro poskytování odborné podpory.

Poskytování podpory a služeb je rovněž klíčovým prvkem sociální práce v oblasti ochrany a podpory dětí a rodin. Cílem je zajistit, aby rodiny měly přístup ke všem nezbytným zdrojům

a službám, které jim pomohou zvládnout různé výzvy a poskytnout dětem všechny potřebné podmínky pro jejich rozvoj. Sociální pracovníci spolupracují s dalšími profesionály a organizacemi, aby zajišťovali komplexní a koordinovanou podporu rodinám (Gehrig, 2021).

V neposlední řadě nelze vynechat ani tzv. Rogersovský přístup. Rogersovský přístup v sociální práci s rodinou se zaměřuje na budování a udržování účinných a pozitivních vztahů mezi sociálním pracovníkem a klientem. Tento přístup, známý také jako person-centered nebo klientsky zaměřený přístup, klade důraz na přijetí, kongruenci a empatii sociálního pracovníka jako klíčové prvky vztahu s klientem. Jedním z hlavních aspektů rogersovského přístupu je přijetí klienta. Přijetí znamená plně akceptovat klienta takového, jaký je, bez soudů nebo kritiky. Sociální pracovník je otevřeným, respektujícím a neodsuzujícím partnerem, který se snaží získat důvěru klienta a vytvořit bezpečný prostor pro sdílení a projevování emocí (Fook, 2022).

Dalším důležitým prvkem rogersovského přístupu je kongruence nebo autenticita sociálního pracovníka. Kongruence znamená, že pracovník je upřímný, otevřený a autentický ve svých emocích a projevech. Sociální pracovník si uvědomuje své vlastní emoce a pocity a je schopen je sdílet s klientem. Tím se vytváří prostor pro vzájemné porozumění a důvěru (Fook, 2022).

Empatie je dalším klíčovým prvkem rogersovského přístupu. Sociální pracovník se snaží vcítit do pozice klienta, porozumět jeho pohledu a projevovat soucit a porozumění. Empatie umožňuje vytvořit důvěrný a podpůrný vztah, ve kterém si klient může být jistý, že je slyšen a respektován (Fook, 2022).

Rogersovský přístup v sociální práci s rodinou je důležitý nejen pro dosažení cílů terapie, ale také jako prevence před syndromem vyhoření. Díky důrazu na empatii, přijetí a kongruenci může sociální pracovník vybudovat pevný vztah s klientem, který poskytuje podporu a ochranu před emocionálním vyčerpáním. Výzkumy naznačují, že vztah založený na rogersovském přístupu může mít pozitivní vliv na klientovo zdraví a blahobyt. Studie ukázaly, že klienti, kteří se cítí přijati, slyšeni a respektováni, mají lepší šance na dosažení pozitivních výsledků v terapii (Alston, 2020).

2.2 Organizační struktura a funkce OSPOD

Organizační struktura OSPOD je důležitou součástí systému sociální péče poskytované veřejnou správou v České republice. Tato struktura má za úkol zajišťovat ochranu a podporu

děti a mladistvých v ohrožení nebo v problémových životních situacích. Organizační struktura OSPOD se obecně skládá z několika úrovní a jednotek, které spolupracují na ochraně dětí a mládeže. Následující popis je obecný a může se mírně lišit v jednotlivých regionech.

Státní úroveň

Na státní úrovni se nachází Ministerstvo práce a sociálních věcí, které má dohled nad systémem sociálně-právní ochrany dětí. Ministerstvo stanovuje zákony, vyhlášky a směrnice týkající se práv dětí a jejich ochrany. Zajišťuje také financování a koordinaci OSPOD a dalších organizací přímo poskytujících sociální služby (Informační portál orgánů sociálně-právní ochrany dětí, online, 2023).

Krajská úroveň

V každém kraji existuje krajský úřad, který na této úrovni zastřešuje činnost OSPOD. Krajský úřad zajišťuje organizační a personální podporu pro jednotlivé pobočky OSPOD v kraji. V rámci krajského úřadu existuje odbor, který se specializuje na sociální práci a ochranu dětí. Tento odbor spolupracuje se sociálními pracovníky OSPOD a dalšími organizacemi poskytujícími sociální služby (Informační portál orgánů sociálně-právní ochrany dětí, online, 2023).

Místní úroveň

Na úrovni obce s rozšířenou působností (dále jen ORP) se nachází pracoviště OSPOD. Tato pracoviště jsou umístěna v každém třetím ORP a zajišťují přímou práci s dětmi, rodiči a rodinami v ohrožení. Sociální pracovníci OSPOD poskytují terénní práci, intervenční a preventivní služby, sledují situace ohrožených dětí a zajišťují potřebnou podporu (Informační portál orgánů sociálně-právní ochrany dětí, online, 2023).

Organizační struktura OSPOD je navržena tak, aby zajistila efektivní ochranu a podporu dětí a rodin v ohrožení či s obtížemi. Spolupráce s dalšími relevantními institucemi, jako jsou školy, zdravotnická zařízení a další sociální organizace, je rovněž důležitou součástí této struktury. Tato struktura se může mírně lišit v různých krajích a obcích, protože je přizpůsobena konkrétním regionálním potřebám a podmínkám. Nyní můžeme přejít k funkcím, které OSPOD zastává. Funkce OSPOD slouží k poskytování ochrany, intervencí a podpory dětem a rodinám v obtížných situacích. Cílem je poskytnout dětem bezpečné a zdravé prostředí, ve kterém budou mít možnost plně rozvíjet svůj potenciál a kde bude dosaženo jejich blaha (Informační portál orgánů sociálně-právní ochrany dětí, online, 2023).

Následující popis zahrnuje základní funkce, které OSPOD plní s přihlédnutím na potencionální rizika:

1. Prevence

OSPOD se zabývá preventivními opatřeními zaměřenými na prevenci ohrožení dětí. To zahrnuje informovanost a osvětu o právech dětí, poskytování informací o dostupných službách a podpora rodičů při zvládání rodičovství. Preventivní činnost zahrnuje několik aspektů:

Informování a osvěta: OSPOD zajišťuje informovanost a osvětu o právech dětí, dostupných službách, prevenci rizikového chování a dalších relevantních tématech. To může zahrnovat pořádání školení, workshopů, přípravu informačních materiálů a spolupráci s veřejností (Právo na dětství, online, 2020).

Poskytování poradenství: OSPOD poskytuje poradenství rodinám a jednotlivcům, které může zabránit vzniku problémů a poskytnout podporu v otázkách rodičovství, výchovy a řešení konfliktů. Poradenství může být individuální nebo skupinové a zahrnovat radu, informace a návrhy na řešení problémů (Právo na dětství, online, 2020).

Podpora rodičovství: OSPOD nabízí podporu rodičům a rodinám v obtížných situacích, jako jsou obtíže ve výchově dětí, náročné životní situace, rodinné konflikty apod. Cílem je poskytnout rodičům nástroje a dovednosti, které potřebují pro pozitivní vztahy a zvládání problémů (Právo na dětství, online, 2020).

Preventivní programy a aktivity: OSPOD může provádět preventivní programy a aktivity určené pro rizikové skupiny dětí a mládeže. Tyto programy mohou obsahovat osvětu o nebezpečích sociálně patologických jevů, prevenci závislostí, školení v oblasti mezilidských dovedností atd. (Právo na dětství, online, 2020).

Spolupráce s dalšími organizacemi: OSPOD spolupracuje s dalšími profesionály a organizacemi, aby posílil preventivní opatření. To může zahrnovat spolupráci se školami, zdravotnickými zařízeními, komunitními organizacemi a dalšími institucemi, které se zabývají ochranou a podporou dětí a mládeže (Právo na dětství, online, 2020).

Preventivní funkce OSPOD jsou založeny na snaze předcházet vzniku vážných problémů a poskytovat podporu a informace rodinám v rámci komunitního prostředí. Cílem je vytvořit podmínky pro zdravý rozvoj dětí a prevenci ohrožení jejich blaha a bezpečnosti. Při výkonu preventivní funkce se pracovníci OSPOD mohou setkat s riziky, jako je nadměrná

administrativa, přetížení nebo nedostatečně hloubkově vyhodnocená situace konkrétního dítěte z důvodu zahlcení pracovníka.

2. Identifikace a hodnocení situace

OSPOD pracovníci sledují a identifikují situace, ve kterých jsou děti v ohrožení nebo jsou zneužívány. Provádějí hodnocení a posuzují míru ohrožení, aby určili odpovídající opatření na ochranu dítěte. V praxi jsou používány dva stěžejní nástroje, a to vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a zpracování individuálního plánu ochrany dítěte. V souladu s § 10 odst. 3 písm. c) a d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen pravidelně sledovat situaci dítěte a jeho rodiny a na základě tohoto sledování vypracovat individuální plán ochrany dítěte (IPOD). IPOD je klíčovým nástrojem sociální práce s ohroženým dítětem a jeho rodinou. Jeho zpracování je procesním přístupem, který vyžaduje kvalitní vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny. Obecní úřad by měl vypracovat IPOD do jednoho měsíce od zahájení poskytování sociálně-právní ochrany dítěti a jeho rodině (Právo na dětství, online, 2020).

Funkce identifikace a hodnocení situace je jednou ze stěžejních činností OSPOD, která umožňuje získat přesný obraz o situaci dětí a rodin a poskytnout jim adekvátní pomoc a podporu. Tato funkce se skládá z několika kroků:

Identifikace potenciálních ohrožení: OSPOD sleduje a identifikuje různé faktory a situace, které mohou znamenat ohrožení pro děti a mladistvé. To může zahrnovat domácí násilí, zanedbání, zneužívání, špatné životní podmínky, rodinné konflikty, závislosti, chybějící péči a další rizikové faktory (MPSV, online, 2020).

Hodnocení situace: OSPOD provede důkladné hodnocení situace založené na relevantních informacích a důkazech. To zahrnuje rozhovory s rodinou, pozorování a zhodnocení vnějších podmínek a okolností rodiny (MPSV, online, 2020).

Stanovení priority intervencí: Na základě identifikovaných ohrožení a hodnocení situace OSPOD stanovuje priority a určuje, které situace vyžadují okamžitou intervenci. Tímto způsobem se zajistí, že nejnaléhavější potřeby dětí a rodin budou adresovány co nejdříve (MPSV, online, 2020).

Plánování a realizace intervencí: S ohledem na identifikované rizika a potřeby rodiny OSPOD spolupracuje s rodinou na plánování a realizaci intervencí a podpůrných opatření. To zahrnuje vytváření individuálních plánů podpory, spolupráci s dalšími profesionály

a organizacemi, poskytování konkrétních služeb a podporu v rámci komunitního prostředí (MPSV, online, 2020).

Monitorování a evaluace: OSPOD průběžně monitoruje situaci a efektivitu poskytovaných intervencí. Pokud se ukáže, že stávající opatření nejsou účinná, provede se revize a upraví se plán intervence (MPSV, online, 2020).

Identifikace a hodnocení situace je klíčovým prvkem práce OSPOD, který umožňuje poskytnout dětem a rodinám adekvátní podporu a intervenovat v případech, kdy je to nezbytné. Tím se zajišťuje ochrana a podpora zranitelných dětí a rodin a snaha o zlepšení jejich situace (MPSV, online, 2020).

Při výkonu identifikace a hodnocení situace se pracovníci OSPOD v praxi mohou setkat s rizikem nedostatečného nebo chybného vyhodnocení situace rodiny a dítěte, což může mít závažné následky, a neblaze ovlivnit jak samotnou rodinu a konkrétní dítě, tak i konkrétního pracovníka. Nedostatek času a nadměrná administrativa spojená s výkonem této funkce je pro pracovníky v praxi velmi zatěžující.

3. Intervence

OSPOD poskytuje intervence a podporu dětem a rodinám v ohrožení. To může zahrnovat práci s rodinou, s cílem zlepšit komunikační dovednosti, řešení problémů, poskytování psychologické podpory nebo zajištění bezpečí dítěte ve vhodném prostředí.

Funkce intervence OSPOD je klíčovou a nezbytnou částí jeho práce. Intervence se zaměřuje na poskytování podpory a pomoci ohroženým dětem a rodinám, a to na základě identifikovaných ohrožení a potřeb (Právo na dětství, online, 2020).

Podrobněji lze popsat několik aspektů funkce intervence OSPOD:

Podpora a poradenství: OSPOD poskytuje rodinám poradenství a podporu při řešení jejich potřeb a problémů. To zahrnuje poskytování informací o právech a službách, ocenění silných stránek rodiny, identifikaci a práci s riziky a společné vytváření plánu podpory (Právo na dětství, online, 2020).

Sítování a spolupráce: OSPOD spolupracuje s dalšími profesionály, organizacemi a komunitou, aby zajistil komplexní a koordinovanou podporu ohroženým dětem a rodinám. To zahrnuje spolupráci se vzdělávacími institucemi, zdravotnickými zařízeními, justičními orgány, neziskovými organizacemi atd. (Právo na dětství, online, 2020).

Plánování a realizace opatření: Na základě identifikovaných rizik a potřeb rodiny OSPOD spolupracuje s rodinou na vytváření a realizaci individuálního plánu intervence. Tento plán zahrnuje specifické kroky a opatření, které mají za cíl zmírnění ohrožení a podporu rodiny k vyřešení jejich potíží. (Právo na dětství, online, 2020).

Monitorování a hodnocení: OSPOD průběžně monitoruje situaci rodiny a účinnost poskytovaných intervencí. To znamená sledování pokroku rodiny, zhodnocování dosažených výsledků a případnou úpravu plánu intervence v závislosti na aktuálních potřebách. (Právo na dětství, online, 2020).

Cílem intervence OSPOD je chránit a podporovat děti a rodiny v ohrožení a přispět k jejich zlepšení a obnovení stability a funkčnosti. Intervence je přizpůsobena konkrétním potřebám a situaci rodiny a je prováděna s respektem k individuálním hodnotám a v příznivém prostředí (MPSV, online, 2020).

V průběhu intervence OSPOD se sociální pracovníce mohou setkat s rizikem vzniku etických dilemat. Dále zde může vzniknout riziko fyzického ohrožení v případech, kdy pracovníci musejí jednat s problémovými jedinci, což může neblaze ovlivnit i jejich psychický stav a způsobit psychickou zátěž a stres. Stejně tak zde existuje riziko nesprávného vyhodnocení situace v rodině. S intervencí se pojí rovněž riziko velké administrativní zátěže.

4. Poskytování nabídky sociálních služeb

OSPOD spolupracuje s dalšími poskytovateli sociálních služeb a zajišťuje, aby byly poskytovány adekvátní služby pro děti a rodiny v ohrožení. To může zahrnovat nástupnické péče, terénní práci, rodinnou terapii, poradenské služby a další formy podpory. Poskytování nabídky sociálních služeb je jednou z důležitých funkcí OSPOD. Tato funkce je zaměřena na poskytování adekvátních a odpovídajících sociálních služeb pro děti a rodiny v obtížné situaci. Cílem je poskytnout podporu, ochranu a podmínky pro zajištění potřeb a práv ohrožených dětí. (Právo na dětství, online, 2020). Podrobněji lze popsat některé aspekty funkce poskytování nabídky sociálních služeb na OSPOD takto:

Hodnocení potřeb a přidělování služeb: OSPOD provádí důkladné hodnocení potřeb dětí a rodin a na základě toho identifikuje a přiděluje vhodné sociální služby. To zahrnuje zhodnocení situace, vyhodnocení rizik a potřeb a následnou volbu a přidělení vhodných služeb (MPSV, online, 2020).

Koordinace služeb: OSPOD působí jako koordinátor a poradce při zajišťování různých sociálních služeb pro ohrožené děti a rodiny. To zahrnuje spolupráci s různými poskytovateli služeb, organizování a monitorování průběhu poskytování služeb a zajištění efektivního a koordinovaného přístupu k podpoře a péči (MPSV, online, 2020).

Zprostředkování služeb: OSPOD slouží jako prostředník mezi dětmi, rodinami a poskytovateli sociálních služeb. Pomáhá rodinám nalézt a získat potřebné služby, včetně péče o děti, vzdělávání, lékařské péče atd. OSPOD poskytuje informace, radí a podporuje rodiny v procesu kontaktování a využívání příslušných služeb (MPSV, online, 2020).

Monitorování a hodnocení poskytovaných služeb: OSPOD má také funkci monitorování a hodnocení poskytovaných sociálních služeb. To znamená sledování jejich účinnosti, kvality a souladu s potřebami dětí a rodin. Průběžné zhodnocování pomáhá zlepšovat a optimalizovat poskytované služby a zajistit jejich adekvátnost a efektivitu (MPSV, online, 2020).

Cílem poskytování nabídky sociálních služeb je zajistit, aby děti a rodiny v obtížné sociální situaci měly přístup ke vhodné a odpovídající podpoře a péči. Je důležité, aby tyto služby byly dostupné, kvalitní a respektovaly individuální potřeby a zvláštnosti každé rodiny. OSPOD se tak podílí na zajištění sociální spravedlnosti a ochraně práv dětí (Právo na dětství, online, 2020).

Při terénní práci pracovníkům OSPOD hrozí riziko fyzického ohrožení v případě jednání s agresivními jedinci. Stejně tak je zde přítomno riziko vzniku etických dilemat, nesprávného vyhodnocení situace v konkrétní rodině, a v neposlední řadě se k této funkci váže i značná administrativní zátěž a přetížení pracovníků ve spojitosti s řešením konkrétních případů.

5. Řízení a monitorování případů

OSPOD poskytuje řízení a monitorování případů ohrožených dětí. Důraz se klade na sledování a posuzování situace dítěte a rodiny, implementaci intervencí a vyhodnocení efektivnosti poskytovaných služeb (Právo na dětství, online, 2020).

Funkce řízení a monitorování případů na orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) je zásadní pro zajištění kvalitní evidence, sledování a správu případů dětí a rodin, které vyžadují pomoc nebo ochranu. Tato funkce je zaměřena na spravedlivé a účinné řízení a sledování případů, aby se zajistilo, že porušení práv dětí jsou vyřešena a že rodiny dostávají přiměřenou podporu (MPSV, online, 2020).

Podrobněji lze popsat některé aspekty case managementu neboli funkce řízení a monitorování případů na OSPOD takto:

Přijímání a vyhodnocení případů: OSPOD přijímá a zaznamenává žádosti a podněty týkající se dětí a rodin v obtížné situaci. Při přijetí případu se zajišťuje, že jsou shromážděny veškeré relevantní informace a že je vytvořena přiměřená dokumentace (Hovorka, 2021).

Sledování a hodnocení případů: OSPOD sleduje a hodnotí případy, aby zjistil jejich stupňující se závažnost, potřebu intervence a efektivnost poskytované podpory. Sledování a hodnocení případů umožňuje identifikovat příznaky zhoršující se situace a potřebu dalších opatření (OSPOD, online, 2010).

Plánování a správa opatření: Na základě analýzy a hodnocení případu OSPOD plánuje a realizuje různá opatření a intervence pro děti a rodiny. To může zahrnovat poskytování sociálních služeb, dočasnou péči, právní podporu nebo jiné formy pomoci a ochrany (Hovorka, 2021).

Koordinace a spolupráce: OSPOD spolupracuje s různými profesionály a institucemi, včetně sociálních pracovníků, advokátů, policejních orgánů a zdravotnického personálu. Tato spolupráce a koordinace umožňuje sledování a vyřešení případů dětí a rodin s různorodými potřebami a poskytuje komplexní podporu a ochranu (Hovorka, 2021).

Právní a etické aspekty: Řízení a monitorování případů na OSPOD musí dodržovat příslušné právní a etické normy. To zahrnuje respektování práv dětí a rodin, zachování důvěrnosti informací a dodržování etického kodexu sociální práce (OSPOD, online, 2010).

Funkce řízení a monitorování případů na OSPOD je nezbytná pro spravedlivé a efektivní poskytování pomoci a ochrany dětem a rodinám v obtížné situaci (OSPOD, online, 2010).

V průběhu výkonu funkce řízení a monitorování jsou pracovníci OSPOD nejčastěji ohroženi rizikem značné administrativní zátěže spojené s nedostatkem času na hloubkové řešení jednotlivých případů. Dále je zde přítomno riziko vzniku etických dilemat. Přítomnost těchto rizik může mít za následek i riziko vzniku psychických problémů spojených například se syndromem vyhoření a jiných psychických obtíží.

6. Spolupráce s dalšími institucemi

OSPOD spolupracuje s dalšími relevantními institucemi, jako jsou školy, zdravotnická zařízení, neziskové organizace, poradenské organizace, výchovně-vzdělávací organizace, soudy a další organizace. Tato spolupráce je nezbytná pro zajištění komplexního přístupu

a koordinace služeb pro děti v ohrožení. Spolupráce orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) s jinými institucemi je stěžejní pro účinné a komplexní poskytování podpory a ochrany dětem a rodinám v tíživé situaci. Tato spolupráce umožňuje koordinaci a synergii mezi různými profesionálními a institucionálními zdroji, s cílem zajistit komplexní pokrytí potřeb a poskytování adekvátní podpory (Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí, online, 2023).

Mezi důležité instituce, se kterými OSPOD spolupracuje, patří:

Neziskové organizace: OSPOD úzce spolupracuje s různými neziskovými organizacemi, v nichž působí jiní sociální pracovníci, pedagogové, terapeuti, poradci a další odborníci, kteří poskytují podporu a intervence dětem a rodinám v obtížné situaci. Tato spolupráce umožňuje poskytování komplexní péče a programy přizpůsobené specifickým potřebám (Pemová, Ptáček, 2022).

Policie: Spolupráce s policií je důležitá pro situace, které vyžadují okamžitou intervenci nebo poskytování bezpečnosti dětem. OSPOD spolupracuje s policií při situacích domácího násilí, zneužívání nebo jiných trestných činech vůči dětem.

Zdravotnické instituce: Spolupráce s nemocnicemi, lékaři a dalšími zdravotnickými pracovníky je důležitá pro posouzení zdravotního stavu dětí a poskytování potřebné lékařské péče. OSPOD tedy spolupracuje s těmito institucemi na sdílení informací a koordinaci péče (Pemová, Ptáček, 2022).

Vzdělávací instituce: Spolupráce s vzdělávacími institucemi, jako jsou školy a školské úřady, je důležitá pro poskytování podpory a ochrany dětem ve školním prostředí. OSPOD spolupracuje s těmito institucemi na prevenci nevhodných podmínek ve školách, poskytování individuální podpory a zařazování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného vzdělávání (Pemová, Ptáček, 2022).

Soudy a právní instituce: Spolupráce s právními institucemi, včetně soudů a právníků, je důležitá při soudních případech nebo situacích, které vyžadují právní zásah. OSPOD spolupracuje s těmito institucemi na poskytování důkazů, vyhodnocování právních postupů a zastupování zájmů dětí ve soudních řízeních (Pemová, Ptáček, 2022).

Významnou roli hraje rovněž spolupráce OSPOD se školskými zařízeními, které poskytují ústavní péči, jako jsou dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostické ústavy, dále se středisky výchovné péče a probační a mediační službou (Právo na dětství, online, 2020).

Při výkonu funkce spolupráce OSPOD s jinými organizacemi jsou pracovníci OSPOD ohroženi hned několika riziky, jako je například nesprávné vyhodnocení situace v rodině, riziko vzniku etických dilemat, administrativní zátěž a s ní spojený stres a riziko vzniku psychických problémů.

2.3 Pracovní prostředí a pracovní podmínky sociálních pracovníků OSPOD

OSPOD je orgánem činným ve věcech práv nezletilých dětí a jejich rodin. Jedná se však současně o úřední orgán, a proto jsou primárním pracovním prostředím sociálních pracovníků zde působících klasicky vybavené kanceláře se stoly, židlemi a osobním počítačem a dalšími potřebnými pracovními nástroji. Některé úřady mohou též poskytovat prostory pro konání setkání s rodinami a dětmi. Tato prostředí jsou obvykle navržena tak, aby chránila soukromí rodin a zajišťovala důvěrnou atmosféru (Pemová, Ptáček, 2012).

Velmi často se však sociální pracovníci OSPOD pohybují i v terénu, a to zejména při provádění sociálních šetření a dalších úkonů, které se s jejich prací pojí. Vyskytují se tak velmi často mimo kancelář, nebo na cestách. Nedílnou součástí každodenní pracovní náplně a jejich podmínek tvoří rovněž rizika, se kterými se ve svém zaměstnání mohou setkat a která již byla detailně popsána výše. Lze tedy konstatovat, že pracovní podmínky jsou zde často náročné, protože pracovníci se věnují otázkám týkajícím se zranitelných dětí a jejich rodin. Práce může být emočně vysilující a stresující, protože se setkávají s obtížnými situacemi, jako je domácí násilí, zanedbávání či sexuální zneužívání dětí. Pracovníci OSPOD musí dodržovat přísné předpisy o ochraně osobních údajů a respektovat důvěrnost informací, se kterými pracují. Je také velmi důležité, aby měli znalosti z právních předpisů týkajících se ochrany dětí a rodinného práva (Pemová, Ptáček, 2022).

Kromě toho jsou pracovníci v této oblasti často vystaveni vysoké míře stresu a tlaku způsobenému práci s naléhavými situacemi a případy, které vyžadují rychlé rozhodování. Mnoho z nich musí také pracovat mimo standardní pracovní dobu a být připraveni reagovat na pohotovostní situace (Pemová, Ptáček, 2012).

Aby byli zaměstnanci schopni plnit svou práci účinně a bezpečně, je klíčové, aby měli přístup ke vhodnému odbornému školení a podpurným programům. Tato školení mohou zahrnovat aspekty jako právo dítěte, komunikace s rodinou a dětmi, posouzení rizika nebo psychologická podpora (Pemová, Ptáček, 2022).

2.4 Právní rámec a etické zásady práce na OSPOD

Činnost OSPOD se v České republice primárně řídí následujícími legislativními dokumenty:

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí je podpůrným nástrojem pro ochranu dětí a poskytování podpory rodině. Jeho cílem je zajistit, aby děti byly chráněny před nebezpečím a měly dostatečnou péči, současně však respektuje práva a zájmy rodičů a rodiny jako celku. Tento zákon je klíčovým právním předpisem, který se v České republice zabývá právními a sociálními otázkami souvisejícími s ochranou dětí (Rogalewiczová, 2018).

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí upravuje procesy, postupy a práva, která se týkají ochrany dětí mimo rodinu, například v situacích, kdy je dítě ohroženo násilím, zanedbáváním, zneužíváním či jiným způsobem drsnou životní situací. Stanovuje, jaké kroky a opatření mohou být přijata za účelem zajištění ochrany dítěte a jeho zájmů (Rogalewiczová, 2018).

Mezi hlavní oblasti, které zákon o sociálně-právní ochraně dětí upravuje, patří například:

- **Orgány sociálně-právní ochrany dětí:** Zákon stanovuje postavení a pravomoci orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které mají povinnost vyšetřovat případy ohrožení dítěte a zajistit jeho ochranu (Novotná, 2022).
- **Povinnost hlášení:** Zákon ukládá povinnost ohlásit orgánům sociálně-právní ochrany dětí podezření na ohrožení dítěte. Tato povinnost se vztahuje na všechny osoby, které mají informace nebo poznatky o možném ohrožení dítěte, včetně zdravotníků, pedagogů, pracovníků sociálních služeb, policie atd. (Novotná, 2022).
- **Opatření a zásahy:** Zákon upravuje možnosti a postupy pro přijímání nezbytných opatření a zásahů k zajištění ochrany dítěte. Patří sem například předběžná opatření, zákaz kontaktu s rodiči nebo osobou, která je nebezpečná pro dítě, dočasné zařízení do péče jiné osoby, omezení rodičovských práv atd. (Novotná, 2022).
- **Procesní ustanovení:** Zákon definuje postupy a lhůty pro vyšetřování případů ohrožení dítěte, rozhodování o přijetí opatření, soudní dohled nad procesem rozhodování, odvolání a další aspekty související s ochranou dětí (Novotná, 2022).
- **Náhradní rodinná péče:** Zákon stanovuje pravidla pro umístění ohroženého dítěte do náhradní rodinné péče, jako jsou pěstounské rodiny nebo jiné vhodné alternativy, pokud není možné nebo vhodné dítě ponechat v původní rodině (Novotná, 2022).

- **Sociální programy a služby:** Zákon podporuje poskytování sociálních služeb, jako je poradenství, dočasné umístění do zařízení, psychologická podpora a další formy pomoci, které mají za cíl podpořit dítě a jeho rodinu (Novotná, 2022).
- **Spolupráce s rodinou:** Zákon klade důraz na spolupráci s rodinou dítěte při poskytování ochrany a podpory. Cílem je posílení rodičovských dovedností a podpora rodiny při řešení problémů, které mohou ovlivnit ochranu a život dítěte (Novotná, 2022).
- **Soudní dohled:** Zákon umožňuje soudnímu dohledu nad procesem ochrany dítěte. Soud má pravomoc posoudit a rozhodnout, zda jsou opatření přijatá orgány sociálně-právní ochrany dětí v souladu s právem a zájmy dítěte (Novotná, 2022).
- **Práva dítěte:** Zákon uznává práva dítěte a zajišťuje jejich dodržování v souladu se stanovenými standardy, jako je právo na život, vzdělání, zdraví, identity, projevu, informovanosti atd. (Novotná, 2022).
- **Pomoc a podpora:** Zákon uvádí důležitost poskytování sociální, právní a psychologické podpory dětem a jejich rodinám, a to jak v rámci ochrany dítěte, tak při navrácení dítěte do rodiny nebo jiném řešení situace (Novotná, 2022).

V souvislosti s prezentací zákona je vhodné zmínit, že zákon v praxi nezohledňuje riziko vzniku a následného řešení etických dilemat a celkově ani žádná další rizika, která se s prací a působením sociálních pracovníků pojí, avšak legislativně nejsou nijak ošetřena. Konkrétně se může jednat například o rizika spojená s intervencí a výkonem sociálních šetření v terénu, kdy jsou sociální pracovníci většinou zcela bez ochrany nuceni navštěvovat domácnosti osob, které mohou být agresivní, a pracovníkům tak hrozí riziko fyzického nebo verbálního napadení. Je nutno podotknout, že sociální pracovníci OSPOD velmi často řeší vyhrocené situace, které jsou vysoce emočně náročné jak pro ně, tak i pro rodinné příslušníky, s nimiž pracuje. Jako vhodná by se v tomto směru jevila například úprava statutu sociálního pracovníka OSPOD na veřejného činitele, nebo jiné vhodné formy ochrany zdraví pracovníka.

Rovněž i skutečnost, že samotný zákon byl vytvořen před více jak 20 lety, a i přes několik novelizací dostatečně nereflektuje aktuální podmínky, ve kterých se sociální pracovníci OSPOD, ale i samotné ohrožené děti a jejich rodiny pohybují.

Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte (Convention on the Rights of the Child) je mezinárodní smlouva přijatá Valným shromážděním Organizace spojených národů (OSN) dne 20. listopadu 1989. Tato úmluva je prvním právním dokumentem, který jednoznačně vymezuje práva dětí a stanovuje povinnosti států vůči nim.

Úmluva o právech dítěte se opírá o základní principy, jako je právo na nejlepší zájem dítěte, právo na přežití, rozvoj, ochranu a účast. Zahrnuje širokou škálu práv, která mají děti zajištěna bez ohledu na jejich pohlaví, rasu, náboženství, národnost, postavení či jakoukoli jinou charakteristiku. Některá klíčová práva dětí podle této úmluvy dle Duškové (2021) zahrnují:

- **Právo na život, přežití a rozvoj:** zahrnuje právo na adekvátní životní podmínky, zdravotní péči, stravu, vzdělání a ochranu před násilím.
- **Právo na jméno a identitu:** zahrnuje právo na registraci narození, získání státní příslušnosti a zachování vlastní identity.
- **Právo na zdraví:** zahrnuje právo na přístup ke zdravotní péči, prevenci nemocí, zdravotním službám, rehabilitaci a podporu při zdravotních obtížích.
- **Právo na vzdělání:** zahrnuje právo na povinné a bezplatné základní vzdělávání, podporu při rozvoji dovedností, přístup ke kulturnímu a hudebnímu vzdělávání a respektování rodného jazyka a kultury.
- **Právo na ochranu před zneužíváním a násilím:** zahrnuje ochranu dětí před fyzickým, verbálním, sexuálním nebo emocionálním zneužíváním, obchodováním s dětmi, prací, která by jim mohla ublížit, a nedovoleným nebo škodlivým obsahem.
- **Právo na účast:** zahrnuje právo dětí na svobodu projevu, získávání informací a účast na záležitostech, které se týkají jejich života a vývoje.

Úmluva o právech dítěte vybízí k přijetí opatření na národní úrovni, která zaručí ochranu a plnění práv dětí. Státy jsou povinny přijmout legislativní, správní, sociální a vzdělávací opatření, která zajistí vykonávání ustanovení úmluvy ve svém vnitrostátním právu. Úmluva je považována za mezinárodně uznávaný standard ochrany a podpory práv dětí (Dušková, 2021).

V návaznosti na obsah úmluvy o právech dítěte je vhodné prezentovat i rizika, která se s jejím obsahem pojí. V tomto směru lze spatřovat riziko vzniku etických dilemat. V praxi mohou nastat situace, kdy pracovník OSPOD je nucen vyhodnotit situaci tak, aby bylo zajištěno blaho a zdravý vývoj dítěte. Toto řešení však někdy může mít neblahý vliv na rodiče nebo jiné osoby pečující o dítě, pro které již řešení konkrétní situace výhodné nebo blahodárné není. Další situací, kterou lze uvést jako příklad, je výkon funkce kolizního opatrovníka při soudních řízeních o schválení právního jednání učiněného rodiči (osobou pečující) za nezletilého. Zde se jedná např. o případy, kdy například rodiče dítěti dlouhodobě z vlastních prostředků spoří ve stavebním nebo jiném spoření, a následně se rozhodnou naspořené prostředky použít například na rekonstrukci domu, v němž rodina žije. Sociální pracovníci jsou pak nuceni v těchto případech hodnotit, zda je pro dítě vhodnější mít peníze uloženy na spoření, nebo žít ve zrekonstruovaném domě nebo bytě. Podobných situací řeší sociální pracovníci desítky.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Je právním předpisem, který upravuje poskytování sociálních služeb. Jeho hlavním cílem je zajištění kvalitní péče o sociálně znevýhodněné a zranitelné skupiny obyvatelstva a podpora jejich integrace do společnosti. Zákon definuje sociální služby jako služby, které jsou poskytovány jednotlivcům nebo skupinám obyvatel a mají za cíl zajištění jejich zabezpečení, péče, ochrany a podpory v situacích, kdy jsou ohroženy jejich základní potřeby a práva.

Mezi další důležité legislativní dokumenty, vztahující se k problematice sociálně-právní ochrany dětí, pak patří i **zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, trestní řád, prováděcí vyhlášky upravující vedení spisové dokumentace a standardy kvality při výkonu SPOD** a další.

Je důležité, aby pracovníci v oblasti sociálně-právní ochrany dětí měli přehled o veškerých platných legislativních dokumentech a jejich aktualizacích nebo novelách, aby správně rozuměli jejich ustanovením a aby mohli poskytovat adekvátní ochranu a podporu dětem a jejich rodinám. Nyní přejdeme k etickým zásadám, které mají sociální pracovníci OSPOD povinnost dodržovat.

Práce na OSPOD vyžaduje dodržování etických zásad, které jsou klíčové pro poskytování sociálních služeb a ochranu zranitelných osob. Následující etické zásady jsou součástí etického kodexu sociálního pracovníka dle Bandita a kol. (2015).

- **Respekt k důstojnosti a autonomii:** Pracovníci OSPOD by měli respektovat důstojnost a autonomii jednotlivých osob, s kterými pracují. To zahrnuje respektování jejich osobních zkušeností, hodnot, rozhodnutí a práva na seberealizaci.
- **Nezávislost a nezáujatost:** Pracovníci OSPOD by měli vykonávat svou práci nezávisle a nestranně, čímž zajistí, že poskytované služby budou založeny na objektivitě a rovnosti pro všechny klienty. Je důležité odstranit jakoukoli diskriminaci nebo předsudky a respektovat rozmanitost jednotlivých osob.
- **Profesionální integrita:** Pracovníci OSPOD by měli působit v souladu s odbornými standardy a etickými kódy, které jsou relevantní pro poskytování sociálních služeb. Jejich jednání by mělo být založeno na principu řádnosti a odpovědnosti, aby si získali důvěru klientů a veřejnosti.
- **Ochrana soukromí a důvěrnosti:** Pracovníci OSPOD by měli chránit soukromí a důvěrnost informací týkajících se svých klientů. Informace by měly být používány pouze pro účely související s poskytováním služeb a měly by být přísně zabezpečeny před neoprávněným přístupem.
- **Bezpečnost a dobrá péče:** Pracovníci OSPOD by měli zajistit bezpečnost a dobrou péči pro své klienty. To zahrnuje minimalizaci rizika úrazů, zneužívání nebo jakéhokoli jiného poškození jejich fyzického, emocionálního nebo duševního zdraví.
- **Kontinuální profesní rozvoj:** Pracovníci OSPOD by měli investovat do svého profesního rozvoje a neustále zdokonalovat své znalosti a dovednosti. To jim pomůže poskytovat nejlepší možnou kvalitu služeb a přizpůsobit se novým výzvám a změnám v sociální práci.

Dodržování těchto etických zásad je důležité nejen pro kvalitu práce na OSPOD, ale také pro důvěru a respekt, které je třeba budovat s klienty a jejich rodinami. Tyto zásady se často zakotvují v etických kodexech pro sociální pracovníky, psychologické poradce a další profesionály v oblasti sociálních služeb. V této souvislosti je však nutno podotknout, že dodržování etických zásad se však mnohdy pojí s rizikem vzniku etických dilemat, která byla již zmiňována výše. Bylo zde hovořeno o situacích, kdy sociální pracovník jedná s cílem

zajistit blaho a zdravý vývoj dítěte, avšak navrhované řešení nemusí být vždy vhodné nebo přijatelné pro ostatní rodinné příslušníky apod. (Bandit a kol., 2015).

Shrnutí

Tato kapitola byla věnována kontextu a praxí OSPODů v ČR, kdy byla nejprve popsána a definována organizační struktura OSPOD. Následně bylo zaměřeno na jednotlivé funkce OSPOD, kdy u každé z nich byla rovněž definována rizika, která při jejím výkonu hrozí a kterým jsou sociální pracovníci vystaveni. Popsány byly rovněž konkrétní situace z praxe. Poté se text zabýval pracovními podmínkami a pracovním prostředím sociálních pracovníků OSPOD, stejně jako právním rámcem a etickými zásadami, kterým sociálně-právní ochrana dětí podléhá. I zde byla popsána konkrétní rizika, s nimiž se sociální pracovníci OSPOD potýkají, a s nimiž musejí umět pracovat.

3 Empirická část

Problematika rizik spojených s výkonem povolání sociálního pracovníka OSPOD byla za meritum této práce zvolena proto, že sice existuje celá řada odborných článků a prací, které se věnují sociální práci jako takové, nebo sociálně-právní ochraně dětí, avšak žádná z nich se primárně nezabývá riziky, která se s výkonem této profese pojí, a s nimiž se sociální pracovníci denně setkávají. Nyní bude pojednáváno o metodologických východiskách, která byla pro tuto diplomovou práci zvolena.

3.1 Metodologická východiska výzkumného šetření

Pro účely této diplomové práce byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Kvalitativní výzkumná strategie je přístup k výzkumu, který se zaměřuje na hlubší porozumění zkoumaným jevům z perspektivy účastníků. Tato strategie se soustředí na sběr a analýzu nestrukturovaných nebo polostrukturovaných dat, která jsou získána prostřednictvím metod jako jsou rozhovory, pozorování nebo analýza dokumentů (Eger, Egerová, 2022).

Při použití kvalitativního výzkumu je důležité, aby výzkumník naslouchal a porozuměl vyprávění účastníků výzkumu. Podle Ochrany (2019) je cílem kvalitativního výzkumu rozvíjet hluboké porozumění zkoumaným jevům a odhalovat jejich kontext, složitosti a vztahy. Kvalitativní výzkumná strategie umožňuje výzkumníkovi získat detailní a bohaté informace o tématu výzkumu.

Hricová a kol. (2017) zdůrazňují, že kvalitativní výzkum je vhodný pro zkoumání přirozených a komplexních jevů, které se vyskytují v reálném světě. Tato strategie umožňuje analýzu hlubších vrstev významů a interpretací vyjádřených účastníky výzkumu. Její použití pečlivé plánování, sběr a analýzu dat a interpretaci výsledků. Hlavním cílem je dosáhnout hlubšího porozumění zkoumanému jevu prostřednictvím detailního zkoumání perspektiv účastníků.

Kvalitativní výzkumná strategie často využívá různých technik jako je analýza obsahu, fenomenologická analýza, zakotvená teorie nebo etnografie (Eger, Egerová, 2022). Každá z těchto technik poskytuje specifický rámec pro analýzu a interpretaci dat, která jsou získána výzkumným procesem.

Pro kvalitativní výzkum je nezbytné, aby výzkumník byl nestranný a otevřený novým objevům. Neustálým reflektováním a kritickým pohledem na data může výzkumník dosáhnout většího porozumění zkoumanému jevu (Chráska, 2016).

3.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je identifikovat a analyzovat rizika a zjistit, jak s nimi v praxi sociální pracovníce na konkrétním orgánu sociálně-právní ochrany dětí nakládají. Analyzujeme, co pracovníce OSPOD vnímají jako ohrožující, případně je přímo ohrožuje a jak tato rizika ovlivňují jejich práci a osobní život. Dále se budeme snažit zjistit, jaké zdroje a podpůrné prvky mají k dispozici, které jim pomáhají v jejich pracovním období.

3.3 Výzkumná strategie a metoda sběru dat

Pro účely naplnění stanovených cílů práce byla zvolena metoda hloubkového rozhovoru.

Metoda hloubkového rozhovoru je kvalitativní výzkumná metoda, která se používá k získání hlubšího a bohatšího porozumění zkušenostem, postojům, názorům a motivacím respondentů ve vztahu k danému fenoménu. Hloubkový rozhovor umožňuje výzkumníkovi prozkoumat složitost a kontextuální nuance zkušeností jednotlivce nebo skupiny.

Podle Novotné et. al (2019) je hloubkový rozhovor strukturovanou a cílenou konverzací, která poskytuje prostor respondentům k vyjádření jejich osobních zkušeností, názorů a postojů. Tato metoda se zaměřuje na hlubší porozumění subjektivního vnímání a interpretace daného tématu respondentem.

Další zdroj, Baum (2014), zmiňuje, že hloubkový rozhovor je interaktivní proces, ve kterém výzkumník klade otevřené otázky, dává prostor pro volnou konverzaci a aktivně naslouchá respondentům. Cílem je získat bohaté a detailní informace, které by mohly být nepostižitelné pomocí kvantitativních metod.

Hloubkové rozhovory se často provádějí individuálně, ve formě jednoho na jednoho, ale mohou také probíhat ve skupinách. Respondenti jsou vybíráni strategicky, aby byli reprezentativní pro zkoumanou skupinu. Rozhovory mohou být zaznamenány buď manuálně poznámkami nebo audiotechnicky, aby byly zajištěny přesné a podrobné záznamy (Novotná et. al, 2019).

Cílem hloubkového rozhovoru je získat hlubší vhled, intenzivnější porozumění a bohatší informace o subjektivních zkušenostech výzkumného tématu. Tato metoda poskytuje interpretační rámec a dává respondentům možnost vyjádřit své názory, pocity, postoje a motivace k danému fenoménu (Novotná et. al, 2019).

3.4 Charakteristika výzkumného souboru

Pro účely této diplomové práce se jednalo o záměrnou selekci výzkumného souboru. Ten se sestává celkem ze sedmi pracovnic OSPOD, s délkou praxe alespoň 3 roky. Se všemi oslovenými respondentkami se autorka na účasti na výzkumu dohodla osobně. Všechny zúčastněné respondentky byly seznámeny s tím, že je jejich účast zcela dobrovolná, a získaná data budou použita výhradně pro výzkumné účely této práce, kdy jejich osobní údaje budou pozměněny tak, aby nebylo možné je identifikovat. Jednotlivé pracovnice byly vybrány také s ohledem na oblast, na kterou se v rámci výkonu sociálně-právní ochrany zaměřují. Do výzkumu byly zapojeny pracovnice reprezentující oblast náhradní rodinné péče, kurately pro děti a mládež, terénní sociální práce a opatrovnictví. S ohledem na velikost výzkumného souboru nebylo přistoupeno k dalšímu členění, neboť by tak nemohla být zachována dostačená anonymita jednotlivých respondentek.

3.5 Realizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo realizováno v průběhu listopadu a prosince roku 2021. S každou respondentkou bylo individuálně dohodnuto místo, kde by byla ochotna rozhovor poskytnout. Jednalo se vždy o prostory příslušného OSPOD, kdy byly uplatněny snahy zajistit maximální soukromí pro konkrétní rozhovor. Rozhovory byly tedy prováděny buď přímo v kancelářích jednotlivých respondentek, nebo v zasedací místnosti daného OSPOD. Rozhovory byly nahrávány na diktafon v telefonu, a následně došlo k jejich doslovné transkripci pomocí programu MS Word. Takto zpracované rozhovory poskytují prostor k dalšímu zpracování.

Tabulka 1 Sumarizační tabulka s informacemi o realizaci rozhovorů

	délka rozhovoru	počet stran přepisu rozhovoru	termín a čas rozhovoru	místo rozhovoru
respondentka č.1	43 min a 17 sek	11	08.11.2021, 15:30 – 16:13 h	zasedací místnost OSPOD
respondentka č.2	36 min a 47 sek	10	10.11.2021, 15:15 – 15:57 h	zasedací místnost OSPOD
respondentka č.3	49 min a 07 sek	18	24.11.2021, 10:10 – 10:59 h	kancelář respondentky OSPOD
respondentka č.4	27 min a 01 sek	11	22.11.2021, 12:00 – 12:27 h	zasedací místnost OSPOD
respondentka č.5	66 min a 47 sek	27	22.12.2021, 14:24 – 15:30 h	kancelář respondentky OSPOD
respondentka č.6	71 min a 47 sek	27	22.12.2021, 11:41 – 12:50 h	kancelář respondentky OSPOD
respondentka č.7	70 min a 19 sek	25	22.12.2021, 09:21 – 10:39 h	kancelář respondentky OSPOD

Zdroj: Vlastní zpracování

3.6 Způsob zpracování získaných dat

Pro účely vyhodnocení dat získaných prostřednictvím výše popsaných kvalitativních rozhovorů byla zvolena metoda otevřeného kódování a vytváření kategorií. Jedná se o dvě metody používané v rámci kvalitativního výzkumu.

Otevřené kódování je proces systematického rozdělování a označování kódů pro jednotlivé významové jednotky ve výzkumném materiálu, zatímco vytváření kategorií je proces seskupování těchto kódů do větších konceptuálních kategorií. Oba postupy jsou základní techniky analýzy kvalitativních dat, které pomáhají vytvořit strukturu a porozumění významům a vzorcům v materiálu (Strauss, Corbinová, 1999).

Při otevřeném kódování se výzkumník snaží identifikovat a pojmenovat různé kódy, které popisují jednotlivé myšlenky, koncepty, chování či vzory v datovém materiálu. Tyto kódy jsou často popisné a vycházejí přímo z dat, která jsou analyzována. Například Parameswaran

(2020) uvádí, že kódy jsou klíčovými slovy nebo frázemi, které označují jednotlivé významy nebo věty, které popisují téma, koncept nebo vzor najitý při analýze dat.

Po otevřeném kódování dochází k vytváření kategorií, což je proces, kdy se jednotlivé kódy seskupují podle podobných témat, konceptů nebo vzorců. Vytváření kategorií umožňuje systematické a organizační uspořádání dat a umožňuje identifikovat hlavní témata. Locke et al. (2022) uvádí, že kategorie jsou soubory souvisejících kódů, které společně sdílejí stejnou myšlenku nebo pojednávají o stejném tématu.

Analýza dat pomocí otevřeného kódování a vytváření kategorií je proces, který vyžaduje opakované čtení a opakovanou analýzu dat a postupné vyvíjení a ověřování kódů a kategorií, dokud se nedosáhne saturačního bodu. Tímto postupem lze systematicky analyzovat datový materiál a identifikovat klíčové vzorce, které se v něm vyskytují. Otevřené kódování a vytváření kategorií umožňují badatelům získat hlubší porozumění zkoumaným jevům a je nezbytné pro kvalitativní výzkum.

3.7 Etika výzkumu

Etika hraje v sociálně-vědním výzkumu klíčovou roli, jak ukazuje Hendl (2023). Z tohoto důvodu bylo při výzkumu dbáno na dodržování etických principů a záruk. Důležitou součástí toho bylo získání informovaného souhlasu od všech respondentek. S ohledem na tuto zásadu byla ve výzkumu zvolena aktivní forma souhlasu. To znamená, že respondentky byly předem informovány o účelu a procesu výzkumu a měly možnost vyjádřit svůj nesouhlas ústně. Žádná z respondentek nebyla nezletilá a jejich informovaný souhlas byl závislý pouze na jejich svobodném rozhodnutí.

Jak uvádí Švaříček a Šed'ová (2014), existují tři hlavní etické zásady, které je třeba dodržovat v sociálně-vědním výzkumu. První zásadou je důvěrnost, což znamená, že všechna data a informace od respondentů jsou považována za důvěrná a nebudou dále zveřejněna bez jejich souhlasu. Druhou zásadou je poučený souhlas, což znamená, že respondenti musí být plně informováni o účelu výzkumu, svých právech a možnostech odmítnutí účasti. Třetí zásadou je zpřístupnění práce účastníkům výzkumu, což znamená, že respondenti mají právo na přístup k výsledkům a případnou zpětnou vazbu.

Těmito opatřeními byla projevena snaha o eticky odpovědný výzkum a ochranu práva a pohodlí respondentů.

Během výzkumu nebylo nutné tajit žádné informace před účastníky, protože všichni byli plně informováni o účelu a postupech výzkumu. Byli jasně informováni o svém právu kdykoliv položit otázky týkající se všeho, co jim není jasné nebo čemu neporozumí. Účastníci byli také seznámeni s tím, že mají právo kdykoliv svobodně odmítnout účast na výzkumu. Dodržení anonymity bylo zárukou, která jim byla garantována. Během rozhovorů bylo cílem vytvořit prostředí důvěry, bezpečí a pohodlí pro účastníky.

4 Prezentace výsledků

V následujících podkapitolách jsou prezentovány výsledky výzkumného šetření realizovaného na sedmi respondentkách. Z výpovědí respondentek byly vytvořeny kódy, z nichž byly následně koncipovány kategorie. Níže prezentované kategorie mají reprezentativní charakter, všechny další kódy a kategorie jsou součástí archivu autorky práce.

4.1 Riziko fyzické újmy

V této kategorii respondentky vyjadřovaly své obavy z rizika fyzického nebo verbálního napadení při výkonu sociálních šetření nebo intervenčních aktivit a jednání s rodinami. Rovněž sem bylo zařazeno riziko spojené s nutností řídit automobil za účelem terénní práce sociálních pracovníků.

Kódy: verbální agrese, fyzická agrese, strach, náročnost řízení

Například R2 uvedla následující: **R2:** „...někdy prostě nevíte co čekat, jako když jsou ty psychiatrické zátěže tak někdy vyletí jako čertík z krabičky...“ (s.4), kdy hovořila o tom, že při sociálních šetřeních se často stává, že je nutné jednat i s osobami s duševním onemocněním, kdy nelze predikovat, co se v emočně vypjaté situaci může stát.

Obdobně se vyjádřila R3, která nejprve popsala svůj strach z nutnosti řídit auto, s ohledem na to, že se nepovažuje za dobrou řidičku a je již vyššího věku. **R3:** „že vlastně třeba jezdíme... „(myslí autem) (s.4) ... já třeba nejsem vyježděný až tak vyježděný šofér po městech, už mám i nějaký věk, jo?..“ (s.12)

Následně pak vyjádřila i obavy z fyzického napadení takto: „... v tom terénu, vlastně, že můžou být vlastně. Agresivní že, vlastně když potom křičí a prosazují si to svoje.“ (s.4) a nakonec zmínila i verbální agresi takto: „Slovní útok.“ (s.5)

K problematice rizika fyzické újmy uvedla R4 následující: **R4:** „Jo, že ty lidi vás napadají, vulgárně.“ (s.1), kdy vyjádřila své obavy z verbálního napadení. Obdobně situaci popsala i R5, a to takto: **R5:** „... mě to taky rozhodí, jako když na vás řvou, křičí nahrávající si video, tady si s váma točí“. (s.18)

Respondentka **R6** vyjádřila jak obavu z řízení auta: **R6:** „A riziko v tom terénu tam je zase to, jak děláme řidiče, jak děláme řidiče a nejsme profíci, prostě jsme takoví ti, No ne jenom jako víkendový, ale“ (s.13), a také obavy z fyzického napadení, kdy vyzdvihuje

nejistotu, se kterou sociální pracovníce přicházejí do domácnosti klientů, a nevědí, zda se situace nevyhrotí a nehrozí jim nebezpečí. „*to tak jako hodně velký, nikdy nevíte, co je v domácnosti a kdo tam může být na návštěvách, že jo?*“ (s.21)

Strach z fyzické újmy vyjádřila i R7, a to následovně: **R7:** „*Je to riziko. Ano, protože někdy jsou útoční na nás.*“ (s.5) Vyjádřila rovněž obavu z infekce nebo přenosu parazitů z domácnosti klientů, kdy by následně mohla ona nakazit svou vlastní rodinu. „*Co se teď už jsem sama, ale třeba strach z toho, že mě nebo někoho můžou nakazit. Třeba svou rodinu.*“ (s.21).

4.2 Riziko přetížení a administrativní zátěže

V této kategorii respondentky zmiňovaly zejména své obavy z časové tísně, přetížení a administrativní zátěže, která se s výkonem profese sociální pracovníce na OSPOD pojí.

Kódy: **přetížení, časová tíseň, zátěž**

Respondentka R1 například uvedla: **R1:** „*Lhůty, samozřejmě, vše v co nejkratší době. Takže prostě, co jsem tam dělala v tom spise, nechala jsem to měsíc, dělala jsem něco, co hořelo víc a tady to jsem taky měla dělat, takže ten objem práce, za 8 hodin se dá udělat jen určitý objem práce.*“ (s.5) Vyjádřila tak svůj stres spojený s objemem práce, který se v časové dotaci osmihodinové pracovní doby nedá zvládnout. Vedle toho respondentka R3 například uvedla:

R3: „*To vnímám, taky jako riziko, protože nemáme čas na to, abychom abychom vlastně, pořádně pracovali s nebo s tou, s tou rodinou, jo vlastně. ...?*“ (s. 16). Opět je zde zmíněna časová tíseň, která je spojena s administrativní zátěží na úkor terénní práce s rodinou. Na zátěž si v tomto ohledu stěžuje i R4, která uvedla: **R4:** „*Teď tady ta časová, prostě, že si to nedá stihnout. Teď je prostě riziko toho, že nadřizení, jo prostě.*“ (s. 2). Vyjádřila tímto svou obavu z toho, že v pracovní době nestihne nutnou administrativu, z čehož pak může mít problémy s nadřízenými a celkově v zaměstnání. Ve stejném duchu pokračovala i R5, která řekla: **R5:** „*A vy prostě nestiháte, tak, tak to je taky riziko. Fakt! Vážně jste pod stresem, že nestiháte tu administrativu, kterou v tom spise prostě musíte mít. Proč nás nechají dělat svoji práci, proč nás nenechají dělat víc práce s rodinou? Proč nemůžu víc komunikovat s dětma, víc s něma být v kontaktu, jak se jim daří, jestli je to doma lepší. Vždyť já na to nemám čas, ale to neříkám, že bych tu flákala, chraň Bože, ale prostě nemám na to čas, protože místo těch.*“ (s. 18)

Obdobně o časové tísní a nadměrné zátěži hovoří i R6:

R6: „*Tak tohle taky si myslím docela jako velký riziko a i to papírování kolem toho, že kdyby to, kdyby nebylo tolik papírů všechno psanýho a danýho, tak i ta pra jako v těch rodinách si myslím, že ta práce by vypadala trošku jinak.*“ (s. 2). Nedostatek času v pracovní době popsala i R6, která hovořila o tom, jak musí své pracovní záležitosti řešit doma ve svém volném čase:

R7: „*Víte co, tam jsem vnímala, já jsem opravdu, kdybyste viděla můj počítač doma, v koši, já tohle mám pořád. Já jsem určitě udělal 200 vyhodnocený doma, já jsem to ne, to jsem za tu dobu jsem od toho občana, co nastoupil, to opravdu. Já jsem neměla čas a prostor to udělat v práci, to vůbec nešlo.*“ (s.15)

4.3 Kategorie riziko psychické zátěže

V rámci této kategorie respondentky hovořily o psychické zátěži, stresu a dalších aspektech, které na ně při výkonu jejich povolání působí a které mají negativní vliv na jejich psychické i fyzické zdraví. Jedná se o riziko, které je spojeno se skutečností, že se sociální pracovnice často nacházejí v emočně vypjatých situacích, setkávají se s dětmi žijícími v nevhodných podmínkách, traumatizovanými apod. Zařazeny byly do této kategorie i výroky spojené se stresem plynoucím z administrativní zátěže těchto pracovníků.

Kódy: přetížení, stres, psychická zátěž, syndrom vyhoření, tlak

Respondentka R1 například uvedla:

R1: „*že si to člověk přenáší a že třeba se, že se mu to může třeba obrátit na nějakém zdravotním stavu*“ (s.5) Hovořila zde o tom, že si tzv. „nosí práci domů“, což má negativní vliv na její zdravotní a psychický stav. Rovněž zmínila riziko stresu způsobeného administrativní zátěží, a to následovně: „*Ale je tam ta psychická zátěž, to že se to nestihá, že mám stres z toho, že nestíhám lhůtu.*“

Vedle toho R2 ihned zmínila přímo riziko vzniku syndromu vyhoření, kdy se k tématu vyjádřila takto: **R2:** „*Hm, takže riziko syndromu vyhoření ..., že, to je asi první, co mě napadne. A tady je to asi víc možná než v jiných oborech v těch cílových skupinách, protože jsme tady furt v těch konfliktech. Možná je to tady takové hodně, no takové rizikové, na ten syndrom vyhoření. Tady jsou furt ty konflikty, hodně jsme na rozmezí jedné nebo druhé strany. je na nás vyvíjen větší tlak a dyl trvají.*“ (s.8) Rovněž popsala, že se v této profesi jedná

o dlouhodobý permanentní stres, a to z důvodu vědomí, že klient žije v nevhodných podmínkách: „...dlouhodobost a permanentní tlak. Nebo že ty děti jsou ve špatných podmínkách a s tím vědomím žít.“ (s.2) Jako psychicky náročnou popsala svou profesi i R4: **R4:** „No tak asi psychická zátěž. ta práce je těžká, psychicky náročná...“ (s.9). Tato respondentka také popsala riziko psychické zátěže spojené se vznikem různých etických dilemat, jako například: „Že si myslím, že v té práci je každé rozhodnutí špatné pro nějakou stranu. Že se volí menší zlo,...“ (s.1). Velmi jasně se v této oblasti vymezila i R5, která uvedla: **R5:** „OSPOD rovná se stres.“ (s.1) „nevidíte třeba tu cestu z toho ven jo, pro to chvilkové zklidnění, protože tady jedete pořád pod tlakem,...“ (s.1) „A já říkám, jako on to čas otupí. Jako ne že by to byla ne jako vyhořelost. No vidíte, to je riziko. Vyhoření.“ (s.18).

Respondentka R7 pak při rozhovoru uvedla jako svou obavu riziko vzniku syndromu vyhoření. **R7:** „Vyhoření.“ (s.7) Dále uvedla psychickou zátěž spojenou s rizikem nevhodně vyhodnocené situace: „Že to pokazím, něco špatně rozhodnu.“ (s.7).

Nyní přejdeme ke kategorii věnované riziku nevhodně vyhodnocené situace dítěte v rodině.

4.4 Riziko nevhodně vyhodnocené situace v rodině

V rámci této kategorie se respondentky vyjadřovaly ve smyslu obav z toho, že například následkem přetížení a nadměrné zátěže nemají možnost se dostatečně věnovat jednotlivým případům, a situaci v rodině špatně nebo nedostatečně vyhodnotí, což bude mít neblahý vliv na další život dítěte.

Kódy: špatné rozhodnutí, zanedbání, zapomenutí, opomenutí, sto procentně odvedená práce, důslednost, pochybnosti

Své pochybnosti v tomto směru R3 vyjádřila takto: **R3:** „vypořádat s tím, že musím já nevím jak jak no, ale že se prostě, že se musí konat. Nebo že třeba jestli to je, že pořád mám takový, jestli to je? Jestli jestli to je 100% správné, že že že k tomu došlo třeba viš takhle jo, že mám pořád tak nějaké pochybnosti vnitřní tak nějak viš, jakože třeba.“ (s.3) Dále riziko nevhodně vyhodnocené situace v rodině popisuje R4 takto: **R4:** „mě je to třeba hodně ta psychická, protože si potom já si vždycky říkám, když třeba někdo by si stěžoval, nebo prostě, když na mě někdo potom spustí, tak já si říkám, jestli sem všechno řekla, nebo jestli jsem to udělala dobře?“ (s.2). V obdobném duchu se připojuje i R6, a to následovně: **R6:** „A třeba opomene nebo zapomene, nebo nevšimne si nějakých detailů, kterých si třeba podstatné jak pro, pro nějaké, já nevím, to zjištění, že něco je blbě....Ne že to jako, že to nedělám jako asi

*důsledně, jo že že by se... Ne! Já si myslím, že to dělám, já to dělám jakoby si myslím neřikám, že stoprocentně, protože to nejde stoprocentně, já to nikdy nebudu dělat stoprocentně, dávám tomu to, co mám jako ve mně je a jaké mám možnosti.“ (s.2). Velmi jasně se zde vyjádřila i R7, která riziko špatně vyhodnocené situace rodiny popsala: **R7:** „Že to pokazím, něco špatně rozhodnu.“ (s.7).*

5 Diskuse

V rámci vyhodnocení realizovaných rozhovorů bylo zjištěno, že pracovnice OSPOD se v rámci své praxe nejčastěji setkávají s riziky, jako je riziko fyzické újmy spojené s terénní prací, kdy se mohou setkávat s problémovými osobami v emočně vypjatých situacích, nebo riziko spojené s řízením automobilu při nutnosti realizovat sociální šetření. Zde zjištěné poznatky korespondují s poznatky autora Matouška (2010), jejichž teze byla uvedena v teoretické části práce, která říká, že fyzická a psychická bezpečnost představuje jedno z hlavních rizik, které sociální pracovníci OSPOD čelí. Dále bylo identifikováno riziko psychické zátěže, spojené s faktem, že sociálně-právní ochrana dětí je oblastí, kdy se sociální pracovnice denně musejí vypořádávat s psychicky náročnými situacemi. Zde rovněž souzníme s poznatky autora Matouška (2010), který uvádí, že sociální pracovníci OSPOD často pracují s klienty v obtížných životních situacích a musí se vyrovnávat s emocionálně náročnými situacemi. Tento dlouhodobý pracovní stres může vést k vyhoření a emočnímu vyčerpání, což může negativně ovlivnit jejich profesní výkon i osobní život. Psychickou zátěž respondentkám působí i další riziko, kterým je administrativní zátěž a přetíženost. Respondentky uváděly, že objem práce, který mají splnit, nestíhají ve své pracovní době zpracovat, a proto jsou mnohdy nuceny pracovat ve svém volném čase. Zde zjištěné poznatky potvrzují teze autora Jankovského a kol. (2015). Dalším velmi výrazným rizikem je riziko nedostatečně vyhodnocené situace konkrétní rodiny a klienta, kdy respondentky vyjadřovaly své obavy nad tím, zda vše udělaly správně a dostatečně, zda něco neopomenuly nebo nezanedbaly, a nezpůsobily tak klientovi újmu. V rámci tohoto zjištění byla opět potvrzena teze z teoretické části této diplomové práce, kdy autoři Jankovský a kol. (2015), podobně jako Taylor (2024) a Forrester (2024) uvádějí, že sociální pracovníci OSPOD se často ocitají v situacích, kdy musí rozhodovat o nejlepším zájmu dítěte a rodiny. Toto rozhodování může být eticky náročné a zahrnovat složitá dilemata a rozhodnutí s důsledky.

V průběhu rozhovorů byla identifikována i další rizika, jako je riziko z mediální pozornosti, kdy respondentky vyjadřovaly své obavy nad tím, že si je budou klienti nahrávat bez jejich vědomí, a následně pořízený materiál budou publikovat na sociálních sítích nebo jinde. Dále bylo z výsledků identifikováno riziko nedostatečného množství podpůrných nástrojů pro pracovníky OSPOD, kdy respondentky zmiňovaly zejména pocity bezmoci a zbytečné práce. Dalším rizikem, které se nám podařilo identifikovat, bylo riziko nedostatečné podpory nadřízených orgánů a riziko v oblasti kolektivu a pracovních podmínek.

Na základě získaných poznatků a analýzy je možné formulovat několik doporučení pro zlepšení současného stavu v práci sociálních pracovníků OSPOD.

- **Nastavení lepší komunikace:** Je důležité vytvořit efektivní komunikační kanály mezi sociálními pracovníky a nadřízenými orgány, ale také mezi kolegy přímo na pracovišti. To může zahrnovat pravidelná setkání, školení zaměřená na komunikaci a konstruktivní zpětnou vazbu.
- **Zavedení bezpečnostních prvků:** Je třeba zvážit možnosti a zavést bezpečnostní opatření, která eliminují riziko fyzického napadení sociálních pracovníků klienty během setkání nebo sociálních šetření. To může zahrnovat například zavedení alarmových systémů, bezpečnostních zařízení nebo zvýšené pozornosti kolegů při nebezpečí.
- **Podpora a zázemí:** Sociálním pracovníkům je třeba zajistit adekvátní podporu a psychosociální zázemí. To může zahrnovat nabídku supervize, psychologickou podporu, a také stanovení jasných rolí a odpovědností v pracovním týmu.
- **Psychohygienu:** Poskytnout sociálním pracovníkům přístup k různým formám psychohygieny, jako je například relaxace, meditace, cvičení jógy nebo mindfulness. Tyto aktivity mohou pomoci pracovníkům zvládat stres a udržet psychickou rovnováhu.
- **Konzultace a supervize:** Zajistit možnost pravidelných konzultací se zkušenějšími kolegy nebo konzultantem, který může nabídnout odbornou radu a podporu při řešení obtížných situací. Navíc je vhodné poskytnout možnost supervize s terapeutem nebo klinickým psychologem, která může pomoci pracovníkům reflektovat a zpracovávat jejich emocionální reakce na pracovní situace.
- **Prevence a školení:** Zaměřit se na prevenci vzniku pracovního vyhoření a dalších psychických obtíží prostřednictvím vhodných školení zaměřených na sebe péči, emocionální regulaci, komunikaci a zvládání stresu. Veškerá školení by měla být pravidelná a dostupná všem pracovníkům. Důležité je rovněž dostatečné zaškolení pracovníků v oblasti prevence a řešení konfliktů, deeskalace situací a zvládání stresu. Tímto způsobem lze zvýšit jejich schopnost rozpoznat a reagovat na potenciální rizika.
- **Zlepšení systému komunikace:** Vytvořit prostor pro otevřenou a podporující komunikaci mezi kolegy a nadřízenými. To může zahrnovat pravidelná setkání, týmové porady a diskuse, ve kterých mohou pracovníci sdílet své zkušenosti, řešit problémy a vyjadřovat své potřeby.

- **Zajištění dostatečných zdrojů:** Poskytnout potřebné zdroje, jako jsou časové a personální kapacity, aby pracovníce měly dostatek prostoru pro plnění svých pracovních povinností. Zabezpečení dostatečných prostředků může pomoci snížit stres a zátěž, která může být spojena s nedostatkem zdrojů.

Tato doporučení by měla být implementována ve spolupráci s nadřízenými orgány a měla by být pravidelně monitorována a hodnocena. Pouze tak je možné zlepšit pracovní podmínky a bezpečnost sociálních pracovníků, a tím zajištění kvalitní péče a podpory pro klienty a jejich rodiny.

Závěr

Cílem předložené diplomové práce bylo porozumět tomu, jak sociální pracovníce na konkrétním orgánu sociálně-právní ochrany dětí chápou pojem riziko ve svém profesním prostředí. Cílem výzkumu bylo identifikovat a analyzovat rizika a zjistit, jak s nimi v praxi nakládají.

Výzkumem bylo prokázáno, že pracovníce OSPOD vnímají rizika jako důležitý aspekt své práce. Jednotlivé respondentky identifikovaly různá rizika, která mohou mít negativní vliv na jejich pracovní výkon, zdravotní stav a osobní život. Tato rizika zahrnovala negativní vlivy dlouhodobého přetěžování a administrativní zátěže, absenci podpůrných nástrojů pro výkon a efektivitu sociálně-právní ochrany dětí, emocionální vyhoření, nebezpečí fyzického a verbálního napadení, a také problematické situace vznikající na pracovišti v rámci kolektivu nebo vztahů s nadřízenými orgány. V neposlední řadě je nutné zdůraznit i velmi obávané riziko, kterým je nevhodně, nebo nedostatečně vyhodnocená situace dítěte v rodině.

Rovněž se podařilo formulovat doporučení pro zlepšení současného stavu, která zahrnovala nastavení lepší komunikace s nadřízenými orgány i jinými kolegy přímo na pracovišti, zavedení používání bezpečnostních prvků eliminujících riziko fyzického napadení sociálních pracovníků klienty v průběhu jednání nebo sociálních šetření. Dále byla navržena podpůrná opatření pro snížení psychické zátěže pracovníků, a to zejména formou psychohygieny, možnosti konzultací a supervizi s terapeutem nebo klinickým psychologem a dalších možností. Důraz by měl být kladen na prevenci a řešení rizik prostřednictvím poskytování vhodného školení, podpory a psychosociálního zázemí. Kromě toho je vhodné zlepšit systém komunikace, vyjasnit role a odpovědnosti a zajistit dostatečné zdroje pro efektivní práci sociálních pracovníků. Pouze tak můžeme dosáhnout optimálního výkonu a blaha sociálních pracovníků, a tím i zajištění lepší péče a podpory pro klienty a rodiny v obtížných situacích. Ve věci byly rovněž navrženy možnosti nastavení podpůrných nástrojů pro výkon sociálně-právní ochrany dětí, které sociální pracovníce v průběhu rozhovorů tak často zmiňovaly. Opomenuta nezůstala ani problematika dlouhodobého přetěžování a velké administrativní zátěže, jejíž snížení je rovněž žádoucí pro zvýšení efektivity práce na našich respondentek na OSPOD.

Výsledky této práce mají praktický význam pro další podporu sociálních pracovníků a zlepšení podmínek jejich práce. Je třeba posílit opatření a rozvíjet strategie, které pomohou

minimalizovat rizika v práci sociálních pracovníků a zajistit jim dostatečnou podporu a ochranu v jejich profesním prostředí.

Bibliografie

ALSTON, Margaret. *Research for social workers: An introduction to methods*. Routledge, 2020.

BANDIT, Rad; DAVIDOVÁ, Ivana; MACUROVÁ, Martina a OPATRŇY, Michal. *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce*. Sešit sociální práce. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. ISBN 978-80-7421-089-1.

BANKS, Sarah. *Ethics and values in social work*. Bloomsbury Publishing, 2020.

BAUM, Detlef. *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014. ISBN 978-80-7464-390-3.

BREARLEY, C. Paul. *Risk and social work*. Taylor & Francis, 2023.

CUCCINIELLO, Charlotte; MELIA, Yvonne. A fight to work with families, rather than against them: exploring social workers' experiences of working within the family safeguarding model; an IPA analysis. *Journal of Public Child Welfare*, 2024, 1-24.

DONNISON, David, et al. *Social policy and administration revisited: studies in the development of social services at the local level*. Routledge, 2021.

DUŠKOVÁ, Šárka. *Úmluva o právech dítěte: komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-683-2.

EGER, Ludvík a EGEROVÁ, Dana. *Metodologie výzkumu*. 3. přepracované a rozšířené vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2022. ISBN 978-80-261-1108-5.

FERGUSON, Harry. How children become invisible in child protection work: Findings from research into day-to-day social work practice. *British Journal of Social Work*, 2017, 47.4: 1007-1023.

FOOK, Jan. *Social work: A critical approach to practice*. 2022.

FORRESTER, Donald. Social work: tensions, conflicts and rights. In: *The Enlightened Social Worker*. Policy Press, 2024. p. 3-12.

GEHRIG, Rainer B., et al. (ed.). *Spiritualita, etika a sociální práce*. Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, 2021.

HARDY, Mark. In defence of actuarialism: Interrogating the logic of risk in social work practice. In: *Risk in Social Work Practice*. Routledge, 2020. p. 21-35.

HEALY, Karen. *Social work theories in context: Creating frameworks for practice*. Bloomsbury Publishing, 2022.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Páté, přepracované vydání. Praha: Portál, 2023. ISBN 978-80-262-1968-2.

HOVORKA, Daniel. *Sociálně-právní ochrana dětí: praktický průvodce a rádce úředníka*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. ISBN 978-80-7616-105-4.

HRICOVÁ, Alena; DVOŘÁČKOVÁ, Olga a STRÁNSKÝ, Pravoslav. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. ISBN 978-80-7394-639-5.

HURYCHOVÁ, Eva a PTÁČKOVÁ, Blanka. *Sociální práce ve školství*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3313-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

JANEBOVÁ, Radka. Jak pracovat s ne/zodpovědností klientů v sociální práci? Model „společné odpovědnosti“ Iris Marion Young. *Czech & Slovak Social Work/Sociální Práce/Sociálna Práca*, 2021, 21.3.

JANEBOVÁ, Radka. *Kritická sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-413-7.

JANKOVSKÝ, Jiří; HOLUB, Martin; MATOUŠKOVÁ, Ivana; VRABCOVÁ, Dana; TAJANOVSKÁ, Andrea et al. *Sociální pracovník v multidisciplinárním týmu*. Sešit sociální práce. 2015. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. ISBN 978-80-7421-088-4.

KRÖMER, Antonín; MUSIAL, Petr a FOLWARCZNY, Libor. *Mapování rizik*. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2010. ISBN 978-80-7385-086-9.

KŘIVÁNKOVÁ, Marcela. *Skupinová a komunitní sociální práce*. Třebíč: Amaprint - Kerndl, 2012. ISBN 978-80-87710-07-4.

KŘÍŽOVÁ, Eva (ed.). *Sociální práce v mezioborové perspektivě*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2023. ISBN 978-80-246-5076-0.

LOCKE, Karen; FELDMAN, Martha; GOLDEN-BIDDLE, Karen. Coding practices and iterativity: Beyond templates for analyzing qualitative data. *Organizational research methods*, 2022, 25.2: 262-284.

MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2.

MATOUŠEK, Oldřich; KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana (ed.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.

MPSV. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialne-pravni-ochrana-deti-1>. [cit. 2024-04-09].

MURPHY, Ciarán, et al. What do child protection social workers consider to be the systemic factors driving workforce instability within the English child protection system, and what are the implications for the UK Government's reform strategy?. *Journal of Social Work Practice*, 2024, 1-16.

NOVOTNÁ, Hedvika; ŠPAČEK, Ondřej a ŠTOVÍČKOVÁ, Magdaléna (ed.). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.

NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem: podrobný komentář k novele provedené zákonem č. 363/2021 Sb. od 1.1.2022 : včetně změn účinných od 1.1.2025 a 1.1.2028*. 3. aktualizované vydání. Právo (ANAG). Olomouc: ANAG, [2022]. ISBN 978-80-7554-366-0.

OCHRANA, František. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4200-0.

OSPOD. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí* [online]. 2023 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.ospod.cz/informace/obecne/system-socialne-pravni-ochrany-deti-v-cr-/>.

PARAMESWARAN, Uma D.; OZAWA-KIRK, Jade L.; LATENDRESSE, Gwen. To live (code) or to not: A new method for coding in qualitative research. *Qualitative social work*, 2020, 19.4: 630-644.

- PARTON, Nigel. Social work, child protection and politics: Some critical and constructive reflections. *British Journal of Social Work*, 2014, 44.7: 2042-2056.
- PAYNE, Malcolm. *Modern social work theory*. Bloomsbury Publishing, 2020.
- PEMOVÁ, Terezie a PTÁČEK, Radek. *Data o dětech: sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech*. Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-1338-5.
- PEMOVÁ, Terezie a PTÁČEK, Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2.
- Právo na dětství*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.pravonadetstvi.cz/>. [cit. 2024-04-09].
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-713-2.
- ROGOWSKI, Steve. *Social work: The rise and fall of a profession?*. Policy Press, 2020.
- STANLEY, Tony. The relevance of risk work theory to practice: the case of statutory social work and the risk of radicalisation in the UK. *Health, Risk & Society*, 2018, 20.1-2: 104-112.
- STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. SCAN. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- SUGRUE, Erin; FRITZ, Margo. Social Work Practica in Family Defense: A Model for Critical Field Education. *Critical Social Work*, 2024, 25.1.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TAYLOR, Brian J., et al. Decisions, Assessment, Risk and Evidence in Social Work conference moves from Belfast to Zurich. *European Social Work Research*, 2024, 2.1: 93-99.
- THOMPSON, Neil. *Understanding social work: Preparing for practice*. Bloomsbury Publishing, 2024.
- WARNER, Joanne. *The emotional politics of social work and child protection*. Policy Press, 2015.
- WITKIN, Stanley L.; HALL, Christopher. *Social construction and social work practice*. SAGE, 2020